

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ISSN: 3056-9613 (Online)

CBTRJ

Community-based Tourism Research Journal

วารสารวิจัย การท่องเที่ยว โดยชุมชน

THAIJO

E-Journal

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568
Vol.2 No.1 January - June 2025

นโยบายและขอบเขตของวารสาร

วารสารวิชาการนี้ ฯ เป็นวารสารวิชาการระดับชาติที่ส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ ในลักษณะของบทความวิจัย (Research article) บทความวิชาการ (Academic article) และบทความปริทัศน์ (Review Article) ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ครอบคลุม องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทุกมิติ ทั้งนี้บทความที่ส่งมาให้วารสารฯ พิจารณาต้องไม่เคยเผยแพร่ใน สิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อนและต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการหรือนักวิจัยผลิตผลงานวิชาการและการค้นคว้าวิจัย
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับนักวิชาการหรือนักวิจัย ในการนำไปต่อยอดองค์ความรู้ใหม่
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการนำผลงานทางวิชาการและวิจัยด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผู้ประกอบการ และผู้สนใจทั่วไปนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

กระบวนการพิจารณา

กองบรรณาธิการจะตรวจสอบขอบเขตของบทความ โดยบทความที่อยู่ในขอบเขตของวารสารฯ และผ่านเกณฑ์การประเมินเบื้องต้นและความสมบูรณ์ของบทความ ทางกองบรรณาธิการจะนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนต่อหนึ่งบทความจากต่างสถาบันและไม่อยู่ในสังกัดเดียวกับผู้เขียน ทั้งนี้กองบรรณาธิการจะคัดเลือกจากผู้มีความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับบทความนั้น โดยกระบวนการพิจารณาบทความ **เป็นแบบปกปิดสองทาง (Double blinded)** คือผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้เขียนและผู้เขียนไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิเช่นเดียวกัน แต่หากบทความไม่อยู่ในขอบเขตของวารสารฯ และไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินเบื้องต้น ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งไปยังผู้เขียนทราบต่อไป

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ พุกษา

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

บรรณาธิการ

ดร.สัณชัย เกียรติทรงชัย

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พรณี สวนเพลง	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี นันทศิริกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสัจย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
5. รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกาญจนามรณ	ข้าราชการบำนาญ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดลฤทัย ไกวรรณะกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐินี ทองดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี โกกะนุช	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุพร มีทรัพย์ทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
11. ดร.วรรณวิสา ไพศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
12. ดร.วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พัชรภรณ์ จันทระมาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุราพร สีหาบุตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัลลิกา นาจันทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู

ดร.ทัศนีย์ นาคเสนีย์

ดร.วันชัยพร จันทรักษา

ดร.อรรพรรณ เจริญรัตน์

ดร.ปฏิพัทธ์ ตันมิ่ง

ดร.พิลาวัลย์ ชมภู่อ

ดร.วิจิธา พาณิชย์

ดร.ณัฐกานต์ ตันมิ่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถนนเลย-เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000

โทรศัพท์ (+66) 86643 7010

Email: cbtrj.lru@gmail.com, research.lru@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

ในขณะที่โลกได้เผชิญกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community-Based Tourism: CBT) ได้กลายเป็นทางเลือกที่ตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยวางรากฐานอยู่บนการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาควิชาภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และการเคารพในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิม วารสารฉบับนี้จึงมุ่งนำเสนอองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อสร้างพื้นที่กลางของนักวิจัย นักปฏิบัติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีคุณภาพ

วารสารการวิจัยท่องเที่ยวโดยชุมชนก้าวสู่ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ฉบับนี้ได้คัดสรรบทความวิจัยด้านทุนทางวัฒนธรรมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เริ่มจากการนำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในบทความเรื่อง **Assessing Cultural Capital Potential for Enhancing Cultural Heritage Tourism Development Based on the Creative Economy Concept: A Case Study of Krai Nai Community, Kong Krailat District, Sukhothai Province** ต่อด้วยบทความที่เกี่ยวข้องกับมุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการเยี่ยมชมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในจังหวัดเลยเรื่อง **Tourist Demand for Community-Based Tourism among the Tai Dam Ethnicity in Ban Na Pa Nat, Khao Kaeo Sub-district, Chiang Khan District, Loei Province** และมุมมองของเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองผ่านบทความเรื่อง **Community Participation in Ecotourism in the Chiang Khan Walking Street Area, Chiang Khan District, Loei Province** ปิดท้ายด้วยบทความที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบทความเรื่อง **Travel Route Planning for Agricultural Learning Based Activities: Case Study of Than Tham Organic Farm, Loei Province**

ในนามของบรรณาธิการวารสาร ข้าพเจ้าขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ผู้เขียนทุกท่านที่มีส่วนร่วมสร้างสรรค์องค์ความรู้ และทีมงานบรรณาธิการที่ทุ่มเททำงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ และจะเป็นแรงบันดาลใจในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมและยั่งยืนต่อไป

เนตรนภา พงเพ็ชร

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

Assessing Cultural Capital Potential for Enhancing Cultural Heritage Tourism Development Based on the Creative Economy Concept: A Case Study of Krai Nai Community, Kong Krailat District, Sukhothai Province	1
การศึกษาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชุมชนไกรโน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย	
Theewara Saengin, Naluemon Sansamutjai, Suthipong Pisitsenakul, Morakot Thongprom, Thanawat Khwanboon	
ธีร์วรา แสงอินทร์, นฤมล แสนสมุทรใจ, สุทธิพงษ์ พิสิฐเสนากุล, มรกต ทองพรหม, ธนวัฒน์ ขวัญบุญ	
Tourist Demand for Community-Based Tourism among the Tai Dam Ethnicity in Ban Na Pa Nat, Khao Kaeo Sub-district, Chiang Khan District, Loei Province	15
ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	
Pattaraporn Kaewpach, Rata Sonkongsoong	
ภัทราพร แก้วเพชร, รตา สนโคกสูง	
Community Participation in Ecotourism in the Chiang Khan Walking Street Area, Chiang Khan District, Loei Province	30
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	
Ittiphon Phonsa, Sunisa Sujimongkol, Pimfun Chamnan	
อิทธิพล พลชา, สุนิสา สุจิมงคล, พิมฝัน ชำนาญ	

สารบัญ

Travel Route Planning for Agricultural Learning Based Activities

43

Case Study: Than Tham Organic Farm, Loei Province

การวางแผนเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรณีศึกษา : ไร่ธารธรรม จังหวัดเลย

Arisa Phomsopha, Jutharat Muhuana, Kamonlak Siripak,

Thanakanyaphud Thingkhot, Radasa Netsangsee

อริษา พรหมโสภา, จุฑารัตน์ หมู่หวนา, กมลลักษณ์ ศิริภักดิ์,

ธนัญพัชร ทังโคตร, รดาสา เนตรแสงสี

Assessing Cultural Capital Potential for Enhancing Cultural Heritage Tourism Development Based on the Creative Economy Concept: A Case Study of Krai Nai Community, Kong Krailat District, Sukhothai Province

Theewara Saengin^{1*}, Naluemom Sansamutjai¹, Suthipong Pisitsenakul¹,

Morakot Thongprom¹, Thanawat Khwanboon²

Received: 4/2/2025, Revised: 20/5/2025, Accepted: 29/6/2025

Abstract

This research aimed to study the cultural heritage and assess the potential for cultural heritage tourism based on the creative economy concept in Krai Nai Community, Kong Krailat District, Sukhothai Province, using a qualitative research methodology. The findings revealed that Krai Nai Community possesses rich cultural heritage resources, including religious and spiritual rituals, traditional folk songs accompanied by local performing arts, and handwoven fabrics with distinctive patterns that reflect the community's identity, which are sold as four-star OTOP products. The community is also home to temples that serve as historically significant cultural landmarks. The overall potential of the community for cultural heritage tourism was assessed at a moderate level. When considered by aspect, the tourism resource potential was rated the highest, followed by moderate levels in accessibility and public facilities, while accommodation and community-based tourism activities were rated at a low level. Accordingly, in developing the community as a cultural heritage tourism destination in line with the creative economy concept, it is essential to enhance community participation in the management of tourism sites. This can be achieved through the creation of collaborative networks involving the community, government agencies, and the private sector.

Keyword: Cultural Heritage Tourism; Community Participation; Creative Economy; Sustainable Tourism

¹ Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Phitsanulok 65000

² Faculty of Business, Economics, and Communications, Naresuan University, Phitsanulok 65000

* Corresponding author, email: theewara555@gmail.com

การศึกษาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนไกรใน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

ธีรวัรา แสงอินทร์^{1*}, นฤมล แสนสมุทรใจ¹, สุทธิพงษ์ พิสิฐเสนากุล¹

มรกต ทองพรหม¹, ธนวัฒน์ ขวัญบุญ²

วันรับบทความ: 4/2/2025, วันแก้ไขบทความ: 20/5/2025, วันตอบรับบทความ: 29/6/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามรดกวัฒนธรรม และประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนไกรใน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนไกรใน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย มีมรดกวัฒนธรรมด้านพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ บทร้องเพลงพื้นบ้านประกอบศิลปะการแสดงพื้นบ้าน งานหัตถกรรมผ้าทอผ้าพื้นเมืองที่มีลวดลายเฉพาะที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนจำหน่วยเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 4 ดาว และมีวัดเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ศักยภาพด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง ศักยภาพด้านที่พักในชุมชนและด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; การมีส่วนร่วมของชุมชน; เศรษฐกิจสร้างสรรค์; การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

¹ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก 65000

² คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000

* ผู้ประพันธ์บทความ ติดต่ออีเมล theewara555@gmail.com

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยวแห่งชาติของประเทศไทย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566-2570 มุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ยกกระตือรือร้นบุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทของการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New normal) ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อให้ประเทศไทยไปสู่ “เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน”

จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวจึงทำให้ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมในการสร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการ เพื่อบริการประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวผ่านแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ หรือผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ (Tangible culture) และจับต้องไม่ได้ (Intangible culture) เช่น การเรียนรู้กระบวนการผลิตสินค้า การสัมผัสวิถีชีวิตดั้งเดิม การเข้าร่วมกิจกรรมที่สื่อถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน พร้อมทั้งช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่และสร้างรายได้ให้กับชุมชนในระยะยาว รวมถึงการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ รัฐมีการสนับสนุนและผลักดันให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Ministry of Tourism and Sports, 2023)

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนในประเทศไทย จังหวัดสุโขทัยถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวของไทยเป็นอย่างมาก และได้รับการพัฒนาจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ด้วยศักยภาพที่มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน มีมรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ ดังข้อมูลในแผนพัฒนาจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. 2566-2570 จากการวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกเป็นรายอำเภอในภาพรวม พบว่าอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัย มีจุดแข็งคือมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านมรดกโลกที่มีศักยภาพ มีพื้นที่เหมาะกับการทำเกษตรภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัว และมีโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงกับภูมิภาคต่าง ๆ ในอนาคตได้ รวมถึงมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน หากแต่มีจุดอ่อนร่วมกันคือปัญหารถแล้งและน้ำท่วม รวมถึงขาดการวางแผนภาคเกษตรกรรมที่ดี แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ามีโอกาสจากนโยบายการขับเคลื่อนประเทศไทย และการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนการท่องเที่ยวมรดกโลก รวมถึงนโยบายการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมของรัฐบาล (Sukhothai Provincial Office, 2023)

ชุมชนไกรใน อำเภอองไกรลาศ ถือเป็นอีกหนึ่งชุมชนพื้นที่ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของเมืองสุโขทัย จากการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องของชุมชน รวมถึงการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจากตัวแทนประชาชนชาวบ้านและผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรมเดิม เพื่อนำไปสู่ความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก สามารถพึ่งพาตนเองและกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น พบว่าชุมชนไกรในมีทรัพยากรที่มีความโดดเด่น อันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น มีโบราณสถาน

วัดเก่าแก่ มีพระพุทธรูปและโบสถ์เก่า มีประเพณีพิธีรับขวัญข้าว เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น จากข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชุมชนไกรใน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัยนั้น มีทุนทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ชุมชนที่น่าสนใจซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ได้

อย่างไรก็ดี การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนไกรในยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลมรดกวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงศักยภาพของชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไปพัฒนาทักษะบุคลากรในท้องถิ่น และนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยนำกระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมของชุมชนให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้นำทุนทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนมาฟื้นฟู อนุรักษ์ และต่อยอดไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน อันเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น และรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสำรวจข้อมูลมรดกวัฒนธรรมของชุมชนบ้านไกรใน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

2.2 เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
ของชุมชนไกรใน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเกี่ยวกับการเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม (Cultural heritage tourism) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ด้านวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมของชุมชน ประเพณี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ United Nations Education, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2003) ได้กำหนดประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible cultural heritage) หมายถึง เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ทางกายภาพ โดยครอบคลุมทั้งมรดกวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ได้ เช่น เครื่องแต่งกายของใช้ งานจิตรกรรม งานประติมากรรม เป็นต้น และมรดกวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบราณสถาน อนุสรณ์สถาน กลุ่มอาคาร เป็นต้น 2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural heritage) คือสิ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ได้แก่ ความรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณี และแนวปฏิบัติทุกรูปแบบที่ถูกสร้างขึ้นและถ่ายทอดสืบต่อกันในสังคม ทั้งนี้ เวคโค (Vecco, 2010) ได้อธิบายและกำหนดประเภทของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ศิลปะการแสดง

ดนตรี และการละเล่นพื้นบ้าน 3) วัฒนธรรมและงานประเพณี 4) การแสดงออกทางภาษา และ 5) พิธีการทางสังคม ด้วยรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ด้านวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนได้ รูปแบบการท่องเที่ยวนี้จึงเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และเรื่องราวของชุมชน อีกทั้งยังก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวนี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม สร้างผลประโยชน์แก่ชุมชนในแง่ของการใช้สอยทรัพยากรโดยตรง และเป็นสิ่งที่สร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน (Manorat et al., 2016)

แนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่เกิดจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ทูทุนทางปัญญา (Intellectual capital) ทูทุนทางปัญญาสามารถอยู่ในรูปแบบของความรู้เดิมที่สั่งสมไว้หรือความรู้ใหม่ที่พัฒนาขึ้น เพื่อนำไปต่อยอดความคิดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยทุนทางปัญญานี้สามารถเกิดขึ้นจากทุนมนุษย์ เช่น การศึกษาและการฝึกอบรม รวมถึงทุนทางวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ทักษะการประยุกต์ (Adaptive skills) ทักษะที่ช่วยนำความรู้และทุนทางปัญญามาประยุกต์ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยใช้องค์ความรู้ การศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ และทรัพย์สินทางปัญญา ผสานกับวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการที่มีความแปลกใหม่ อันช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (UNCTAD, 2008) ได้แก่ 1) การสร้างสรรค์ทางสังคม โดยการขับเคลื่อนด้วยความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ด้วยการวิจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าในสินค้าและบริการ 3) การสร้างสรรค์ทางเทคโนโลยี โดยการผสมผสานวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตเพื่อเชื่อมโยงระดับโลก และ 4) การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าทั้งในด้านทรัพย์สินทางปัญญาและจิตใจ จากความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ผสมผสานความรู้ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในสินค้าและบริการ อีกทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชนและระดับประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้มีชุมชนต่าง ๆ นำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนพื้นที่ เช่นงานวิจัย เรื่อง “การวิจัยเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านชุดจับปู” ชุมชนบ้านโนนวัด ตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (Inthrakhamhaeng, 2012) ที่แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการรังสรรค์นวัตกรรมการแสดงที่ผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านกับความคิดสร้างสรรค์ ก่อเกิดเป็นกิจกรรมการแสดงพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์สามารถต่อยอดเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทั้งในแง่ของรายได้จากการแสดงและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน งานวิจัย เรื่อง “ผ้าทอนาหมื่นศรีและผ้าทอเกาะยอ: การประยุกต์ใช้แนวคิด

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” (Kongkaew et al., 2016) นำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอในพื้นที่จังหวัดตรังและสงขลา โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมร่วมกับการออกแบบและนวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กับการพัฒนาอัตลักษณ์สินค้าส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายและสามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังเสริมสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้งานวิจัยของ Charnawut (2017) เรื่อง “การศึกษาคุณค่าด้านอัตลักษณ์ของศิลปช่างถนนเพื่อการสร้างมูลค่าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ยังแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในบริบทของศิลปช่างถนน โดยเน้นคุณค่าด้านอัตลักษณ์ของศิลปะในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งสะท้อนความคิด ความเชื่อ และความเป็นตัวตนของศิลปินและชุมชนในเมือง งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าศิลปช่างถนนสามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ การออกแบบเมือง และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับพื้นที่และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชน จากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมในการสร้างสรรค์งาน พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก ดังนั้นแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยสามารถเป็นโอกาสสำคัญของประเทศไทยในการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจจากรูปแบบที่เน้นการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยต้นทุนต่ำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบผ่านพลังแห่งความคิดสร้างสรรค์ อันนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน (Chantranamchu, 2012)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม เก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเปรียบเทียบได้ด้วยเทคนิคตรวจสอบข้อมูลสามเส้าจากผู้ร่วมวิจัยในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างในตำบลไกรโน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยใช้วิธีเจาะจง จำนวน 40 คน ซึ่งได้จากผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มอาชีพ องค์กรชุมชน สมาชิกองค์กรชุมชน และประชาชน ได้แก่ 1) ผู้บริหารของสำนักพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชน จำนวน 10 คน 2) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 7 คน และ 3) ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และประชาชน จำนวน 23 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 1 การสำรวจข้อมูลมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามในการสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีสาระสำคัญ ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน 2) วิถีชีวิต สังคม ประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรม และบริบทการท่องเที่ยว 3) มรดกวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นของชุมชน และ 4) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยว และในวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 2 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมของชุมชน คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามประเมินกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน ด้วยการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งได้รับการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่าน โดยมีข้อคำถาม 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนตัว และ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในชุมชน และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บจากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต และจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานอำเภอ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และเก็บข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) จากแบบประเมิน และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยฐานความรู้จากการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์บริบทพื้นที่วิจัย การวิเคราะห์สภาพโอกาสและอุปสรรค วิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรม และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมบูรณาการกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

การศึกษาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนไกรโน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

5.1 การสำรวจข้อมูลมรดกวัฒนธรรมของชุมชนบ้านไกรโน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่าชุมชนไกรโนเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย โดยมีพิธีกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ศาสนา และความเชื่อดั้งเดิมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญและคนในชุมชนและยังคงมีการปฏิบัติอยู่ ได้แก่ การรับขวัญข้าว ซึ่งเป็นพิธีไหว้แม่โพสพที่จัดขึ้นก่อนปลูกข้าว ระหว่างปลูกข้าว

และหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อแสดงความเคารพและขอบคุณต่อเทพีแห่งข้าว นอกจากนี้ยังมีพิธีรับขวัญบ้านที่จะจัดขึ้นทุกวันที่ 14 เมษายน และ 30 ธันวาคมของทุกปี โดยเป็นการทำบุญกลางลานหมู่บ้านเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคลแก่ชุมชน พิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ ยังรวมถึงการรับขวัญบ้านขวัญเรือน สำหรับบ้านใหม่ พิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อเรียกขวัญคนและสัตว์ (ควาย) ประเพณีการทอดกฐิน ซึ่งเป็นพิธีถวายเครื่องไทยทานแด่พระภิกษุสงฆ์ในช่วงวันออกพรรษา

นอกจากนี้ยังมีประเพณีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ เช่น ประเพณีวันสารท ที่มีการถวายขนมข้าวเม่า ประเพณีสลากภัต ซึ่งทำบุญถวายมะม่วง ขนุน ในวันวิสาขบูชา และประเพณีใส่บาตรข้าวต้มที่มีการถวายข้าวต้มมัดเพื่ออุทิศให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับในวันออกพรรษา ในด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ได้แก่ พิธีโกนผมจุก พิธีทำขวัญนาศ พิธีผูกข้อมือ และประเพณีรับขวัญควาย ซึ่งเป็นพิธีกรรมเฉพาะของชุมชนที่มีการผูกด้ายสีแดงและสีขาวให้แก่ลูกควายเพื่อความเป็นสิริมงคล ประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ ประเพณีกิน 4 ถ้วย ซึ่งเป็นการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ด้วยขนมที่ทำมาจากเม็ดแมงลัก ข้าวเหนียวดำ ลอดช่อง และข้าวตอก ร่วมกับน้ำกะทิ ด้านพิธีกรรมสำคัญมีการใช้บทร้องเพลงพื้นบ้านทำขวัญนาศในงานบวช บทร้องทำขวัญข้าวในพิธีไหว้แม่โพสพ และบทร้องเรียกขวัญในพิธีบายศรีสู่ขวัญ ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ชุมชนมีการขับร้องเพลงเสรีขอพร กลอนลิเก เพลงฉ่อยหรืออีแซว และมีการแสดงดนตรีแบบดั้งเดิม เช่น ปี่พาทย์ร้องสั่งเมือง ขับเสภา เพลงกล่อมนารี และเพลงเห่หมอลี ทั้งนี้ มีเพลงพื้นบ้านของชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ของคนในชุมชนไกรโน ได้แก่ เพลงช่วยน้องทำนา เพลงคิดถึงบ้านเกิด เพลงกาคาบพริก เพลงอิฉาตายาย และเพลงศิลาณีสรีสุขทัย นอกจากนี้ ยังมีบทเพลงการแสดงระบำพื้นเมือง เช่น ระบำสุขโขทัยเชิญขวัญ และเพลงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียง เช่น เพลงลาวเสี่ยงเทียน เพลงไกรลาศสำเริง และเพลงเจ้าชู้บ้านไกร ในด้านหัตถกรรมพื้นบ้านชุมชนไกรโนมีกลุ่มวิสาหกิจทอผ้าพื้นเมืองซึ่งได้รับการยกย่องเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 4 ดาว โดยผ้ามีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและยังคงรักษาวิธีการทอผ้าแบบดั้งเดิม นอกจากนี้มีโบราณสถานที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ วัดป่ามะม่วง ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่มีพระพุทธรูปและโบสถ์โบราณ สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งนับเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน

5.2 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมของชุมชนไกรโน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมของชุมชนไกรโน พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = 0.55) และการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.10$, S.D. = 0.60) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนยังไม่ได้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวมากนัก เมื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก พบว่ามีจุดแข็งคือด้านมรดกวัฒนธรรมที่หลากหลาย และทักษะหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบ้าน แต่มีจุดอ่อนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ขาดโครงสร้างพื้นฐานและการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่ไม่ทั่วถึง ในขณะเดียวกันโอกาสในการพัฒนามีอยู่มาก เช่น นโยบายส่งเสริมของรัฐบาล กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ อย่างไรก็ตาม

ยังมีอุปสรรคจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ขาดงบประมาณสนับสนุน และการแข่งขันจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมกว่า ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ผลจากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมนี้ แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าชุมชนใดในจะมีศักยภาพสูงด้านมรดกวัฒนธรรม แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและโครงสร้างพื้นฐาน การดำเนินงานควรเน้นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Table 1

Cultural heritage tourism potential in communities

Assessment of cultural heritage tourism potential in communities	$\bar{x}$	S.D.	Level
Attraction potential	4.50	0.50	Excellent
Accessibility potential	3.20	0.75	Fair
Amenity potential	2.80	0.80	Fair
Accommodation potential	2.10	0.90	Poor
Activity potential	2.30	0.85	Poor
Average	2.98	0.95	Fair

Note. N=40

Table 2

Cultural heritage tourism resources based on the creative economy concept

Assessment of cultural heritage tourism resources based on the creative economy concept	$\bar{x}$	S.D.	Level
Community cultural resources can be further developed into tourism products and services	4.60	0.55	Excellent
Integrating traditional culture with new innovations can help increase income for communities	3.80	0.70	Good
The community is ready to develop products and services for creative tourism	3.20	0.85	Fair

Table 2 (Cont')

Assessment of cultural heritage tourism resources based on the creative economy concept	$\bar{x}$	S.D.	Level
Organizing creative tourism activities such as teaching handicrafts and exhibiting cultural arts can attract tourists	3.50	0.75	Good
Promoting cultural heritage tourism can help generate sustainable income for the community	3.60	0.80	Good
Developing tourism based on the concept of creative economy in the community helps promote the conservation of local culture	3.40	0.85	Fair
Creating networks between communities, government agencies, and the private sector can drive cultural heritage tourism based on the concept of creative economy	2.40	0.70	Poor
Cultural heritage tourism based on the concept of creative economy can promote the participation of youth in the community	3.80	0.75	Fair
Applying the concept of creative economy to the development of tourist attractions helps increase the competitiveness of tourism	3.50	0.80	Good
Average	3.53	0.85	Fair

Note. N=40

6. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนไกรใน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัยนี้ พบว่าชุมชนไกรในมีทรัพยากรมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่น ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ทั้งนี้ชุมชนยังคงรักษาเอกลักษณ์ภาษาถิ่น วรรณกรรมพื้นบ้าน และศิลปะการแสดง อีกทั้งมีงานหัตถกรรมการทอผ้าพื้นเมืองเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 4 ดาว และมีวัดที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในชุมชน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านการดำเนินงานและการรับผลประโยชน์

ซึ่งสะท้อนว่าคนในชุมชนยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ในด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในชุมชน พบว่ามีระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพสูงสุดในด้านแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของชุมชน ขณะที่ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะที่พักในชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับน้อย สำหรับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดแข็งที่สำคัญ ได้แก่ การต่อยอดทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนสามารถนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ เช่น พิธีกรรมพื้นบ้าน ศิลปะการแสดง ผ้าทอพื้นเมือง หรือแหล่งโบราณสถานมาสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นแต่ยังเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้และคุณค่าทางวัฒนธรรมให้แก่ นักท่องเที่ยวได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ชุมชนในเขตการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนยังอยู่ในระดับน้อยซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เนื่องจากกระตือรือร้นมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากท้องถิ่นและการสร้างพันธมิตรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Richards, 2010) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมของชุมชนในเขตตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จึงควรมุ่งเน้นการส่งเสริมบทบาทของประชาชนให้สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง

7. องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ค้นพบมาประยุกต์ใช้ในการยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนไกรใน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการบริหารจัดการที่เป็นระบบภายใต้ศักยภาพของชุมชนใน 5 ด้าน ดังนี้

7.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการและการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวระดับชุมชน โดยให้ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มช่างทอผ้า กลุ่มเยาวชน และผู้สูงอายุ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยว กำหนดราคาค่าบริการ และรับส่วนแบ่งรายได้อย่างเป็นธรรม อันเป็นการกระจายผลประโยชน์และเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วม

7.2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เช่น การปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโบราณในพื้นที่ ติดตั้งป้ายแนะนำเส้นทางและเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ การพัฒนาแหล่งน้ำให้สะอาด รวมถึงการติดตั้งแสงสว่างและสถานที่พักผ่อนบริเวณจุดท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

7.3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น การร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ในการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการต้อนรับนักท่องเที่ยว การบรรจุภัณฑ์สินค้า และการบริหารรายได้ รวมถึงการจับมือกับภาคเอกชน เช่น บริษัททัวร์ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเป็นช่องทางกระจายข้อมูลและเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับชุมชน

7.4 การบูรณาการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการออกแบบสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมืองลายเฉพาะของตามเรื่องเล่าของชุมชนไกรโนให้มีความร่วมสมัย ทั้งในรูปแบบของของที่ระลึก เช่น ผ้าพันคอ กระเป๋าใส่ของ จนถึงการนำลายผ้าไปใช้ในการตกแต่งพื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลองทอผ้า ทำขนมพื้นบ้าน หรือเรียนรู้พิธีกรรมท้องถิ่นในช่วงเทศกาลสำคัญ

7.5 การเชื่อมโยงกับนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของประเทศ เช่น การยื่นขอรับรองหมู่บ้านท่องเที่ยวตามเกณฑ์ของกรมการท่องเที่ยว หรือการสมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม และการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน การอบรม การประชาสัมพันธ์ และการยกระดับมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการประสานแผนพัฒนาระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนไกรโน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด เพื่อวางแผนพัฒนาและยกระดับชุมชนสู่การเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ตามประเด็นขององค์ประกอบของแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ ดังนี้

1) การสร้างสรรค์ทางสังคม โดยใช้ข้อมูลการประเมินศักยภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผ่านกลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มาจากชุมชนเอง เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน การประชุมร่วมกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมเพื่อเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและความภาคภูมิใจในทรัพยากรของตนเอง

2) การสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ โดยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การถ่ายทอดเรื่องราวมรดกวัฒนธรรมอย่างมีคุณค่า และการคิดเชิงระบบ เพื่อต่อยอดเป็นแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มีหลักวิชาการรองรับ

3) การสร้างสรรค์ทางเทคโนโลยี โดยประยุกต์ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือสื่อสังคมออนไลน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

รวมถึงการเก็บข้อมูลและติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวสามารถเชื่อมโยงกับตลาดและนักท่องเที่ยวในระดับที่กว้างขึ้น

4) การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม โดยการพัฒนาและการออกแบบผลิตภัณฑ์และกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การประยุกต์ลายผ้าพื้นเมืองในของที่ระลึก การจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และการสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตชุมชน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางจิตใจควบคู่กับรายได้ทางเศรษฐกิจ

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมาย เช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติ กลุ่มวัยรุ่น หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมและประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนในระยะยาว เพื่อให้สามารถวางแผน และออกแบบนโยบายที่ส่งเสริมการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมโดยไม่กระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

Chantranamchu, N. (2012). Creative economy: an opportunity for Thailand in a changing world. *Silpakorn educational research journal*, 10(1), 52-62.

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/97978/76361>

Inthrakhamhaeng, R. (2012). The creative economy for the study and development of the innovation for local performing art entitled Catching Crabs: A case study of Nonewat Village, Polsongkram Sub-district, Nonesoong District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of fine and applied arts, Khon Kaen University*, 4(1), 98-121.

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/fakku/article/view/27194/23104>

Kongkaew, S., Rodhetphai, C., & Silttrakul, V. (2016). Na Muen Sri woven fabric and Ko Yo woven fabric: Applying the concept of creative economy to product development for community economic development. *Journal of social sciences research and academic*, 11(33), 87-100. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA/article/view/37831/67447>

Manorat, P., Panit, T., Thanapoom, S., & Warintara, K. (2016). Marketing model for cultural heritage tourism development: Bangluang Community, Bangluang Sub-district,

- Banglen District, Nakhon Pathom Province. *Sripatum Chonburi Journal*, 12(3), 12-24.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SPUCJ/article/view/203613/142005>
- Ministry of Tourism and Sports. (2023). *National Tourism Development Plan (3rd Edition) 2023-2027*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports. <https://www.mots.go.th/>
- Richards, G. & Raymond, C.(2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 23, 16-20.
- Sukhothai Provincial Office. (2023). *Sukhothai Province Development Plan (2023-2027)*. Sukhothai: Sukhothai Provincial Office. <https://sukhothai.nso.go.th/reports-publications/ebook.html?view=book&id=10:2566-2570&catid=3:important-indicators>
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2008). *Creative economy report 2008: the challenge of assessing the creative economy towards informed policy-making*. https://unctad.org/system/files/officialdocument/ditc20082cer_en.pdf
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. UNESCO. <https://ich.unesco.org/en/convention>
- Vecco, M. (2010). A definition of cultural heritage: from the tangible to the intangible. *Journal of cultural heritage*, 11(3), 321-324.
<http://doi.org/10.1016/j.culher.2010.01.006>

Tourist Demand for Community-Based Tourism among the Tai Dam Ethnicity in Ban Na Pa Nat, Khao Kaeo Sub-district, Chiang Khan District, Loei Province

Pattaraporn Kaewpach^{1*}, Rata Sonkongsoong²

Received: 17/6/2025, Revised: 10/7/2025, Accepted: 11/7/2025

Abstract

The research aimed to study the needs of tourists towards community-based tourism by the Tai Dam ethnicity in Ban Na Pa Nat, Chiang Khan District, Loei Province, classified by the components of tourism that affect the needs of tourists towards by community-based tourism. Data was collected using a questionnaire from 400 Thai tourists who traveled to the Tai Dam community, Ban Na Pa Nat, Chiang Khan District, Loei Province. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that most of the respondents were female, 63.25 percent, aged 20-30 years, 71.00 percent, single, 40.00 percent, students-university students, 57.25 percent—with bachelor's degrees, 31.25 percent, and monthly incomes of 10,000-20,000 baht, 41.25 percent. In terms of tourist needs according to the overall tourism components, it was found that the respondents wanted tourism activities the most (mean = 4.30, S.D. = 0.61), followed by attractions (mean = 4.30, S.D. = 0.60), accommodation (mean = 4.15, S.D. = 0.70), facilities (mean = 4.10, S.D. = 0.61), and access to tourist attractions (mean = 3.91, S.D. = 0.81), respectively.

Keyword: Demand; Community-based tourism; Tai Dam ethnicity; Tourism component

¹ Faculty of Business Administration and Accountancy, Khon Kaen University 4002

² Independent Scholar

* Corresponding author, email: winwin.pk61@gmail.com

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ภัทรพร แก้วเพชร^{1*}, รตา สนโคกสูง²

วันรับบทความ: 17/6/2025, วันแก้ไขบทความ: 10/7/2025, วันตอบรับบทความ: 11/7/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำแนกตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนไทดำ จำนวน 400 ราย โดยค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.25 อายุ 20-30 ปี ร้อยละ 71.00 สถานภาพโสด ร้อยละ 40.00 มีอาชีพเป็นนักเรียน - นักศึกษา ร้อยละ 57.25 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 31.25 มีรายได้ต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 41.25 ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการด้านกิจกรรมท่องเที่ยวมากที่สุด (Mean = 4.30, S.D = 0.61) รองลงมา คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Mean = 4.30, S.D = 0.60) ด้านที่พัก (Mean = 4.15, S.D = 0.70) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Mean = 4.10, S.D = 0.61) และด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Mean = 3.91, S.D = 0.81) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการ; การท่องเที่ยวโดยชุมชน; ไทดำ; องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

¹ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น 40002

² นักวิชาการอิสระ

* ผู้ประพันธ์บทความ ติดต่ออีเมล winwin.pk61@gmail.com

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยปัจจุบันมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้นเห็นได้หลังจากการปรับตัวได้กับสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 กระแสการท่องเที่ยวเมืองรองเริ่มได้รับความนิยมและเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความยั่งยืนในมิติการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจไปสู่ท้องถิ่น (TAT academy, 2023) การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อให้มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมใหม่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจพิเศษเฉพาะกลุ่มได้ (Siriwan, 2024) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นทางเลือกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองรอง เพื่อป้องกันผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวและให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นและเริ่มมีการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อเป็นจุดแข็งภายในท้องถิ่นที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดต่อนักท่องเที่ยวและเป็นรูปแบบหนึ่งส่งเสริมให้ชุมชนนึกถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ยั่งยืนอีกด้วย (Srilachai & Buason, 2018)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีบทบาทที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเลย เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและทำให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องตามมา เช่น ธุรกิจที่พัก การคมนาคมขนส่ง ร้านขายของที่ระลึก เป็นการรายได้กระจายสู่ท้องถิ่น นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังทำให้ชุมชนได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีในพื้นที่ รวมทั้งได้ทำกิจกรรมในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นย้ำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนที่โดดเด่นมากขึ้น จากสถิติในปี พ.ศ. 2567 มีผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดเลย จำนวน 2,156,209 คน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเลยเป็นนักท่องเที่ยวรวมทั้งคนในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ (Department of tourism, 2025) และมีแนวโน้มในการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี

การท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดเริ่มมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้น (Museum Thailand, 2018) เนื่องจากชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาดเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการแต่งกาย ภาษาอาหารประจำท้องถิ่น และกิจกรรมเฉพาะของชุมชนที่ทำให้ชุมชนนำเสนอคุณค่าของตนเองเพื่อตอบโจทย์สำหรับนักท่องเที่ยว ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงนำประโยชน์มาสู่ชุมชนและเป็นส่วนสนับสนุนการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนมีการฟื้นฟูศิลปะและวัฒนธรรมที่ดwindงโดยที่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาผ่านการสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาจิตสำนึก และนำมาสู่การสร้างรายได้ เศรษฐกิจและการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน คณะผู้จัดทำจึงสนใจทำการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อมาพัฒนาและต่อยอดให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมสังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ นอกจากนั้นการท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน ในการพัฒนาระบบบริหารวิสาหกิจเพื่อเสริมสร้างผู้นำธุรกิจระดับชุมชนบนวิถีการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการสนับสนุนให้จัดตั้งเส้นทางท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน โฮมสเตย์ ร้านอาหารและแหล่งบริการอื่น ๆ รวมถึงการจำหน่ายของที่ระลึก รวมถึงการสร้างเสน่ห์ให้กับชุมชน โดยนำเอาคุณค่าวิถีชีวิตที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในสังคมไทยได้แก่ การมีน้ำใจ ความเอื้ออารี ประกอบกับการมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติความรักในศิลปวัฒนธรรมและศาสนาประจำถิ่น ประกอบกับผู้ประกอบการต้องมีความมุ่งมั่นเข้าใจและเข้าถึงอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น จะทำให้การริเริ่มและมองการท่องเที่ยวได้ถูกทิศทางยิ่งขึ้น (Chanthuek, 2017)

การเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องเริ่มที่ทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนให้เห็นประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวโดยการชี้แจงหรือการนำเสนอ ผู้นำเสนอต้องอธิบายในส่วนที่เป็นประโยชน์และผลกระทบไปพร้อมกัน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับข้อมูลทั้งด้านบวกและผลกระทบ เมื่อสมาชิกในชุมชนมีความเห็นร่วมกันที่จะทำการท่องเที่ยว ต่อมาเป็นขั้นตอนของการระดมความเห็นและขอความร่วมมือทุกภาคส่วนในชุมชน หรือสมาชิกในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ร่วมกันสร้างเครือข่าย ร่วมกันศึกษาศักยภาพของชุมชน และความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยว วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา นำผลการศึกษามาพัฒนาให้เกิดความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว กำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ นโยบายของการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงกำหนดกฎกติการ่วมกันในชุมชนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยว และเป็นแนวปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว จากนั้นกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการ โดยสมาชิกในชุมชนมีหน้าที่ในการบริหารจัดการทั้งหมด ร่วมกันจัดโปรแกรม กิจกรรม และเส้นทางท่องเที่ยวที่นำเสนอของดีในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของตนบนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว เมื่อได้โปรแกรม กิจกรรม และเส้นทางท่องเที่ยวแล้ว ผู้จัดการท่องเที่ยวต้องทดลองกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และ

นำมาปรับปรุงก่อนที่จะเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยว หลังจากการทดลอง และนำผล สะท้อนมาพัฒนาปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้ว จึงนำเสนอข้อมูลทางการท่องเที่ยวของชุมชนไปสู่นักท่องเที่ยว โดยใช้เครื่องมือทางการตลาดและการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว และท้ายสุด คือ การประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยประเมินผลรายกิจกรรมหลังที่นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน และการประเมินผล 3 เดือน หรือ 5 เดือน ตามแต่ชุมชนจะเห็นสมควร เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาและปรับปรุงการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (Maneeroj, 2017)

3.2 องค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A)

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว หรือ 5A มีความสำคัญต่อการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยวที่นำมาบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวในการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Jakthong & Kaewnutt, 2022)

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) เป็นสิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงกิจกรรมที่มนุษย์จัดขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว เช่น สวนสนุก และกิจกรรมการประชุม สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural Attractions) หรือสิ่งดึงดูดใจเชิงชุมชนสัมพันธ์

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) มีความสัมพันธ์กับระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง สนามบิน ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่ง ทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ โดยเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง หรือแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย

4) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่เข้าพักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

5) ที่พักแรม (Accommodation) แหล่งท่องเที่ยวต้องมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีความหลากหลายด้านราคาและการบริการ และมีความเหมาะสมต่อสถานที่

3.3 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุคหลังโควิด

พฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เห็นได้จากลักษณะการเดินทางและยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง เน้นการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นและเดินทางเป็น

กลุ่มขนาดเล็กคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้องและนิยมเดินทางในระยะใกล้ใช้เวลาในการท่องเที่ยวประมาณ 2-3 วัน การแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปใน 3 รูปแบบ คือ 1) เลือกการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศเป็นอันดับแรก 2) เน้นการเดินทางในระยะใกล้มากขึ้นโดยสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล และ 3) เน้นการเดินทางในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็น Unseen ผู้คนไม่พลุกพล่าน นักท่องเที่ยวจะมุ่งเน้นความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยว (Saenkham, 2021)

Thepchatri (2020) ได้เขียนบทความ “New normal โลฟส์สไตล์ใหม่บนโลกใบเดิม” ว่า “New normal” หมายถึง “ความปกติใหม่” คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนในการใช้ชีวิตประจำวัน และการขับเคลื่อนทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะออนไลน์ในช่วงการระบาดของโรค Covid-19 หลังเหตุการณ์ COVID-19 อาจทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปหลายมิติ เช่น อาหาร สุขภาพ การใช้ชีวิตประจำวัน สังคม การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั่วโลกในปี 2565 และสืบเนื่องไปยังปี 2566 นับเป็นจุดเปลี่ยนที่น่าสนใจที่เต็มไปด้วยโอกาสที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ต้องเตรียมความพร้อมพร้อมกับกระแสโลกที่หมุนเปลี่ยนไปเพื่อกำหนดเป้าหมายทิศทาง กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับภาวะตลาดด้านการท่องเที่ยว รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปที่ต้องปรับตัวให้ทัน Next Normal ต่อไป (Klaiklueng, 2022)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน 2563 จำนวน 12,500 คน (P. Paisoon, personal communication, March 12, 2020) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการแทนค่าในสูตร ขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 400 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นคำถามปลายปิด ตอนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 5 ด้าน ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมทางการท่องเที่ยว และที่พักแรม โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1967) คือ คะแนน 5 หมายถึง ความต้องการระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ความต้องการระดับมาก 3 หมายถึง ความต้องการระดับปานกลาง 2 หมายถึง ความต้องการระดับน้อย และ 1 หมายถึง ความต้องการระดับน้อยที่สุด และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามแบบปลายเปิด ทั้งนี้ แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน

3 ท่าน เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : ICO) โดยมีค่า IOC ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.66-1.00 จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจำนวน 30 ตัวอย่าง โดยวิธีการใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach,1990) ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.87 ซึ่งสามารถนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการแจกแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ระหว่างเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2563 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ วารสาร บทความ แนวคิด วิทยานิพนธ์ สื่ออินเทอร์เน็ตและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติคอมพิวเตอร์เพื่อหาสถิติ โดยใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอข้อมูลการวิจัยในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ซึ่งนำเกณฑ์ในการแบ่งระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ มีเกณฑ์คะแนนการแปลผล คือ ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความต้องการระดับมากที่สุด คะแนนค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความต้องการระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.60 – 3.40 หมายถึง มีความต้องการระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อยที่สุด

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีผลการวิจัยดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ดัง Table 1

Table 1

Analysis of respondents' demographics

Respondents' demographics	Frequency	Percentage (%)
Gender		
Male	147	36.75

Table 1 (Cont')

Respondents' demographics	Frequency	Percentage (%)
Female	253	63.25
Age		
Under 20 years	57	14.25
20–30 years	284	71
31–40 years	35	8.75
41–50 years	2	0.5
51–60 years	8	2
Over 60 years	14	3.5
Marital Status		
Single	160	40.00
Married	127	31.75
Divorced	86	21.5
Widowed	27	6.75
Occupation		
Government officer	61	15.25
Student	229	57.25
Farmer	10	2.50
Company employee	20	5.00
State enterprise employee	46	11.50
Business owner	24	6.00
General laborer	12	3.00
Education Level		
Primary school	22	5.50
Lower secondary school	41	10.25
Upper secondary school	53	13.25
Diploma/Vocational certificate	73	18.25
Bachelor's degree	125	31.25
Higher than Bachelor's degree	86	21.50
Income per month		
Less than 10,000 Baht	88	22.00
10,000 – 20,000 Baht	165	41.25

Table 1 (Cont')

Respondents' demographics	Frequency	Percentage (%)
20,001 – 30,000 Baht	112	28.00
More than 30,000 Baht	35	8.75

Note. N=400

จาก Table 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 63.25 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.75 ส่วนใหญ่อายุ 20-30 ปี จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 71.00 รองลงมา คือ อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และสถานภาพสมรส จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.75 อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน-นักศึกษา จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.25 รองลงมา คือ พนักงานของรัฐ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.25 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 รองลงมา คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 รายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.25 รองลงมา คือ 20,000 - 30,000 บาท จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00

5.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ดัง Table 2

Table 2

Analysis of tourists' needs toward community-based tourism in the Tai Dam community, Ban Na Pa Nat, Chiang Khan district, Loei province

Tourists' needs	Mean	S.D.	Level
Attraction (Mean = 4.30, S.D.=0.60)			
Local culture with unique identity (e.g., Sae Pang rituals)	4.17	0.87	High
Unique traditional dress (e.g., Tai Dam costumes)	4.45	0.73	Highest
Unique local food (e.g., "Jup Phak")	4.12	0.79	High
Unique local language (e.g., Tai Dam language)	4.35	0.81	Highest
Houses with distinctive Tai Dam style (e.g., decorative "Kalair")	4.38	0.79	Highest
Attractive check-in points	4.31	0.77	Highest

Table 2 (Cont')

Tourists' needs	Mean	S.D.	Level
Accessibility (Mean = 3.91, S.D.=0.81)			
Easily accessible transportation system, such as regular public transport services, coaches, private cars, and motorcycles	3.89	0.92	High
Roads are easy to access and convenient for travel (e.g., simple routes, no damaged roads)	3.94	0.87	High
Amenity (Mean = 4.10, S.D.=0.61)			
Basic infrastructure available (e.g., electricity, tap water, phone signal)	4.24	0.73	Highest
Information service center available for tourists	4.22	0.77	Highest
Adequate parking spaces for tourists	4.06	0.85	High
Souvenir shops available for tourists	4.11	0.75	High
Restaurants and beverage services available for tourists	3.95	0.86	High
Medical facilities available (e.g., sub-district health promotion hospital)	4.04	0.85	High
Clear signage (e.g., village entrance signs)	4.16	0.81	High
Tourists can quickly access information (e.g., online promotion channels)	4.06	0.85	High
Activity (Mean = 4.30, S.D.=0.62)			
Local wisdom activities (e.g., weaving Nang Han and taengmo patterns, making bird and tumnok tumnu, Tai Dam heart symbols)	4.33	0.79	Highest
Museum	4.38	0.72	Highest
Spaces for tourist activities (e.g., areas for Sae Pang rituals, traditional "Fon Khaen" performances)	4.32	0.76	Highest
Traditional Tai Dam costume rental services	4.28	0.79	Highest
Morning village cycling tour	4.17	0.82	High
Accommodation (Mean = 4.15, S.D.=0.70)			
Accommodations with unique local identity	4.30	0.75	Highest
Sufficient accommodation for tourists	4.12	0.78	High
Standard accommodations (clean, convenient, safe, private)	4.15	0.84	High
Food and beverage services for guests	4.26	0.18	Highest
Clear pricing information for accommodation	4.10	0.85	High
Accommodation has a security system (e.g., CCTV)	4.01	0.88	High
Security personnel assigned to protect tourists	4.09	0.86	High

จาก Table 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.30, S.D = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ชุดไทดำอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.45, S.D = 0.73) รองลงมาคือ บ้านที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของไทดำ เช่น มีกาแลประดับบ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.38, S.D = 0.79) และอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น จู้บผัก อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.12, S.D = 0.79) เป็นอันดับสุดท้ายด้านการเข้าถึง (Accessibility) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.91, S.D = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ถนนหนทาง เข้าถึงได้ง่ายสะดวกต่อการเดินทาง เช่น เส้นทาง ไม่ซับซ้อน ถนนไม่ชำรุด อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 3.94, S.D = 0.87) และมีระบบการขนส่งเข้าถึงได้ง่าย เช่น รถรับจ้างประจำทาง รถโค้ช รถยนต์ส่วนตัว รถจักรยานยนต์ อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 3.89, S.D = 0.92) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.10, S.D = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์ อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.24, S.D = 0.73) รองลงมา คือ มีศูนย์บริการข้อมูลไว้บริการนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.22, S.D = 0.77) และมีร้านอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.95, S.D = 0.86) เป็นอันดับสุดท้าย ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.30, S.D = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พืชพันธุ์ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.38, S.D = 0.72) รองลงมา คือ กิจกรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าลายนางหาญลายแตงโม การทำตุ้มนกตุ้มหนู หัวใจไทดำ อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.33, S.D = 0.79) และ กิจกรรมปั่นจักรยานชมวิวตอนเช้ารอบหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.17, S.D = 0.82) เป็นอันดับสุดท้ายและด้านที่พักแรม (Accommodation) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.15, S.D = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ที่พักมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.30, S.D = 0.75) รองลงมา คือ มีการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับผู้มาใช้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.26, S.D = 0.18) และที่พักมีระบบความปลอดภัย เช่น มีกล้องวงจรปิด อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.01, S.D = 0.88) เป็นอันดับสุดท้าย

6. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยเฉพาะการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ชุดไทดำ ซึ่งสะท้อนภาพลักษณ์และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Jakthong & Kaewnutt (2022) ระบุว่า สิ่งดึงดูดใจทางศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเดินทาง ประกอบกับ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังส่งผลให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลง ความนิยมแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัต

ลักษณะเฉพาะถิ่น ไม่พลุกพล่าน และเน้นความเป็นท้องถิ่น (Saenkhom, 2021) ซึ่งทำให้สิ่งดึงดูดใจด้านวัฒนธรรมได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมที่สะดวก เช่น ถนนดี ทางไม่ซับซ้อน และระบบขนส่งหลากหลาย เนื่องจากความสะดวกสบายของการเดินทางทำให้การเดินทางง่ายและรวดเร็วขึ้น ประหยัดเวลาในการเดินทาง เพราะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นิยมเดินทางในระยะเวลาสั้น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยการขนส่งสำหรับการท่องเที่ยวของธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรปราการ (Yeesoontes et al., 2019) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านสิ่งที่มีให้บริการอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ความหลากหลายของยานพาหนะกับความหลากหลายของเส้นทางที่ให้บริการเท่ากัน คุณภาพของยานพาหนะที่ให้บริการ และคุณภาพของเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละจุดด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเน้นระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานในการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ Hongmo (2023) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยววิถีปกติใหม่ จังหวัดภูเก็ต ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการมีระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การทำตุ้มนกตุ้มหนู กิจกรรมเหล่านี้ตอบสนองต่อความต้องการสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวได้ดี และเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำด้วยตนเองที่ทำให้เกิดประสบการณ์และได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาติพันธุ์ได้ลึกซึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมท่องเที่ยวยุค New Normal ที่เน้นกิจกรรมที่ปลอดภัย ไม่แออัด และเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Klaiklueng, 2022) และด้านที่พักแรม นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญที่ที่พักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เนื่องจากการตกแต่งที่พักเป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึกร่วมต่อสถานที่ (Sense of place) ของนักท่องเที่ยวและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สอดคล้องกับ Srisuwan & Detmit (2019) ระบุว่า แนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์ของชุมชนโดยการสร้างอัตลักษณ์เอกลักษณ์คงเสน่ห์ ตัวตนของชุมชน เป็นแนวทางที่สามารถสื่อสารบอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่นและส่งผ่านไปยังนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความดีใจของเจ้าบ้าน และเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

7. องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชาติพันธุ์ไทดำ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการสูงสุดในด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activity) และที่พักแรม (Accommodation) ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมและวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น การแต่งกายแบบไทดำ บ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมไทดำ กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การทำอาหารพื้นบ้าน หรือ

การตกแต่งที่พักแรมด้วยเอกลักษณ์เฉพาะชาติพันธุ์ รวมถึงกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่สะท้อนตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำได้อย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาเชิงลึก พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวนอกจาก “การเข้าชม” หรือ “การค้นหาประสบการณ์” แล้ว นักท่องเที่ยวต้องการเน้น “ความเป็นของแท้ (Authenticity)” ของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญโดยเฉพาะหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ “จริงแท้” และ “บริสุทธิ์” ไม่ปรุงแต่งจนมากเกินไป ความเป็นของแท้ (Authenticity) จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการท่องเที่ยวยุคใหม่ที่นักท่องเที่ยวเน้นการแสวงหาประสบการณ์ที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับตัวตนท้องถิ่น และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง (Klaiklueng, 2022) งานวิจัยนี้จึงได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ในเชิงทฤษฎี โดยขยายกรอบแนวคิดองค์ประกอบการท่องเที่ยวจาก 5A เป็น 6A ได้แก่ 1) Attraction (สิ่งดึงดูดใจ) 2) Accessibility (การเข้าถึง) 3) Amenity (สิ่งอำนวยความสะดวก) 4) Activity (กิจกรรม) 5) Accommodation (ที่พักแรม) และ 6) Authenticity (ความเป็นของแท้/ความดั้งเดิม) โดย Authenticity หมายถึง ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากการได้สัมผัส เรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเพณีของชุมชนในลักษณะที่จริงแท้ ไม่ปรุงแต่งมากเกินไป และยังคงรักษารากเหง้าและตัวตนทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างชัดเจน ดังนั้น ความเป็นของแท้ (Authenticity) จึงมิใช่เพียงผลพลอยได้ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ต้องถูกออกแบบและบริหารจัดการเป็น “องค์ประกอบสำคัญ” ที่เสริมพลังการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แข็งแกร่งและยั่งยืนโดยเฉพาะในการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทุนทางวัฒนธรรมสูง เช่น ชาติพันธุ์ไทดำ ซึ่งมีเอกลักษณ์ทั้งด้านการแต่งกาย ภาษา อาหาร สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิต

Figure 1

Components of ethic community-based tourism

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

8.1.1 ชุมชนควรให้การบริการอาหารและเครื่องดื่มที่เป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์กับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว

8.1.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน ควรจัดเตรียมรถนำเที่ยวภายในชุมชนด้วยการให้บริการรถอีแต๊กที่มีความปลอดภัยในการให้บริการนักท่องเที่ยว

8.1.3 การเสนออัตลักษณ์ของชุมชนชาติพันธุ์ผ่านการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ควรคำนึงถึงความเป็นของแท้ / ความเดิมแท้ ของรากเหง้าวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยคนในชุมชนควรสืบทอดและอนุรักษ์ไม่ให้สูญหายไป

8.1.4 ผู้ให้บริการที่พักในชุมชน เช่น เจ้าของโฮมสเตย์ ควรให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการเข้าพัก โดยมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดบริเวณที่พัก เพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้าพักของนักท่องเที่ยว

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 6A

8.2.2 ควรทำการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับมุมมองของนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวด้านความเป็นของแท้ (Authenticity) ของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้

เอกสารอ้างอิง

Chanthuek, T. (2017). *Community career development based on the identity of Muslim villages through the management center of sufficiency economy model villages*.

National Research Council of Thailand (NRCT), Thailand Research Fund (TRF).

Cronbach, L. (1990). *Essentials of psychological testing*, 5th ed. New York: Harper & Row.

Department of tourism. (2025). *Knowledge about tourism DOT STAT*.

<https://www.dot.go.th/stat/7>

Hongmo, R. (2023). *A study of satisfaction of new normal tourism's elements influencing destination loyalty of Thai tourists: A case study of Phuket tourism*. [Master's thesis, Dhurakij Pundit University]. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Ranipa.Hong.pdf>

Jakthong, C., & Kaewnutt, K. (2022). Factors influencing the decision to choose agrotourism activities among active aging elderly in Thailand. *International Thai tourism journal*, 13(1), 66–67. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jitt/article/view/255575/172777>

- Klaiklueng, N. (2022). New paradigm of tourism from new normal era to next normal era. (in Thai). <https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/992/cid/1223/iid/11312>
- Likert, R. (1967). *The method of constructing and attitude scale*. New York: Wiley & Son.
- Museumthailand. (2018). *Tai Dam cultural village*, Khao Kaew Subdistrict Municipality.
- Maneeroj, N. (2017). Community Based Tourism Management. *Journal of international and Thai Tourism Srinakharinwirot University*, 13(2), 28 – 36.
- Saenkham, B. (2021). Tourism behavior of Thai tourists after the COVID-19 pandemic. *Journal of liberal arts and service industry*, 4(1), 144–151.
- Srilachai, A., & Buason, P. (2018). Guidelines for sustainable community-based tourism management: A case study of Ban Khok Mueang Community, Chorakhe Mak Sub-district, Prakhon Chai District, Buriram Province. *Journal of graduate studies, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage*, 12(1), 222–228.
- Srisuwan, S. & Detmit, B. (2019). Guidelines on homestay management in terms of presenting identity and establishing sustainable tourism. *Burapha journal of business management*, 8(1), 1-13.
<https://journal.lib.buu.ac.th/index.php/business/article/view/6271/3446>
- Siriwan, N. (2024). Secondary city tourism development. (in Thai). *Research review article*, 45(Apri), 1-12. <https://prt.parliament.go.th/server/api/core/bitstreams/f05ef41b-a61d-4e9b-9a19-da7064bbda11/content>
- TAT Academy. (2023). *5 things you need to know! Keep an eye on tourist behavior and the strong trend of "Sustainable Tourism"* (in Thai).
<https://tatacademy.com/th/articles/article/9625d4a9-24d1-4db0-9cb0-f5a296697bad>
- Thepchatri, J. (2020). *New normal: A new lifestyle in the same world*.
<https://www.samitivejhospitals.com/th/article/detail/new-normal-สุขภาพ>
- Yeesoontes, W., Mahamud, T, & Sealiang, Y. (2019). Tourism transport factors affecting satisfaction towards service quality of tourism business in Samut Prakan province. *Humanities and Social Science Research Promotion Network Journal*, 2(2), 1-11.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hsrnj/article/download/252395/170391/>

Community Participation in Ecotourism in the Chiang Khan Walking Street Area, Chiang Khan District, Loei Province

Ittiphon Phonsa¹, Sunisa Sujimongkol¹, Pimfun Chamnan^{2*}

Received: 13/6/2025, Revised: 11/7/2025, Accepted: 12/7/2025

Abstract

The objective of this quantitative research was to assess the level of community participation in ecotourism in the Chiang Khan Walking Street area, located in Chiang Khan District, Loei Province. The research employed a questionnaire as the primary data collection tool, with a total of 404 respondents who were local residents living in the Chiang Khan Walking Street area, Chiang Khan District, Loei Province. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that most respondents were male, aged between 20 and 30 years, married, held a bachelor's degree, worked in government or state enterprise sectors, had a monthly income between 15,001 and 20,000 baht, and had resided in the community for 21 – 30 years. Regarding community participation in ecotourism, the highest level of participation was found in practical involvement, with a mean score of 4.18 (high level). This was followed by benefit-sharing participation with a mean of 3.47 (high level), decision-making participation with a mean of 3.26 (moderate level), and evaluation participation with a mean of 3.04 (moderate level).

Keywords: Ecotourism; Community participation; Chaing Khan walking street

¹ Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University 42000

² Independent Scholar

* Corresponding author, email: pimfun.l23@gmail.com

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

อิทธิพล พลชา¹, สุนิสา สุจิมนคล¹, พิมพันธ์ ชำนาญ^{2*}

วันรับบทความ: 13/6/2025, วันแก้ไขบทความ: 11/7/2025, วันตอบรับบทความ: 12/7/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคานอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในถนนคนเดินเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 404 ชุด ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 20 – 30 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท ระยะเวลาที่พักอาศัยในชุมชน 21 – 30 ปี และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.18 (ระดับมาก) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย = 3.47 (ระดับมาก) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย = 3.26 (ระดับปานกลาง) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ค่าเฉลี่ย = 3.04 (ระดับปานกลาง)

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์; การมีส่วนร่วมของชุมชน; ถนนคนเดินเชียงคาน

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 42000

² นักวิชาการอิสระ

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ติดต่ออีเมล pimfun.l23@gmail.com

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและเป็นที่ยอมรับเกือบทั้งประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เติบโตจนกลายเป็นอุตสาหกรรมหลักในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว ในยุคปัจจุบันการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมเป็นอย่างมากโดยนำมาเป็นส่วนหนึ่งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งให้สอดคล้องกับกระแสของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Pamorn & Tantiwipawin, 2021) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่คำนึงถึงความยั่งยืนของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแลให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อความอยู่รอดของชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในการทำงานเป็นมิตร (Nititornmetha et al., 2021) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการสงวนรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในถนนคนเดินเชียงคานให้มีสภาพคงเดิม ดูแลปกป้องให้อยู่กับชุมชนได้นานที่สุด

จังหวัดเลย มีพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แต่ยังไม่สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากยังนำเสนอเพียงแค่จุดสำหรับการท่องเที่ยวเพียงบางจุดที่โดดเด่นเท่านั้น หากมีการนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ดี จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกจะทำให้มีรายได้สู่ธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชนในจังหวัดเลยและจังหวัดใกล้เคียงได้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและท้องถิ่นในการวางรากฐานทางการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงการประชาสัมพันธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเลยที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง (Phramaha Thiwakorn Khattiyasiri, 2020) ซึ่งการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีโอกาสนสูงที่จะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลาย ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ถนนคนเดินเชียงคาน จังหวัดเลย ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน แต่เดิมนั้นพื้นที่อำเภอเชียงคานได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่แรกโดยใช้แก่งคุดคู้เป็นจุดขาย ด้วยความได้เปรียบในด้านสภาพภูมิศาสตร์ในพื้นที่ที่อยู่ติดกับแม่น้ำโขง ทำให้เหมาะสำหรับการเดินทางมาพักผ่อนหย่อนใจ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นจุดขายของเมืองเชียงคานในปัจจุบันกลับเป็นเรื่องของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเรียบง่ายของชุมชนถนนคนเดินเชียงคานบริเวณถนนชายโขง รวมไปถึงความเป็นอดีตที่ยังคงกลิ่นอายของเมืองเก่าที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงมานานกว่า 100 ปี อาคารไม้หลังเก่ามากมายตั้งอยู่ริมฝั่งโขง สะท้อนให้เห็น “ภาพของเมือง

เก่าแก่” ที่ยังคงยืนหยัดอยู่ได้ในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีร่องรอยของโรงเรียน โรงแรม และโรงภาพยนตร์ ยังคงปรากฏให้เห็น สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงความรุ่งเรืองของเมืองเชียงคานในอดีตได้เป็นอย่างดี ถนนชายโขงนั้นนับได้ว่าเป็นความมั่งคั่งของมรดกทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ากับชุมชนท้องถิ่น เมื่อพิจารณาในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนในท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นจะถูกนำเสนอผ่านรูปแบบการใช้ชีวิต และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่ และแสดงออกผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีสิ่งประดิษฐ์ และรูปแบบอื่น ๆ จึงกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์ทำให้สามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวและช่วยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเจริญในด้านต่าง ๆ ได้ (Meekaeo, 2012)

จากปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวที่พบว่า ถนนคนเดินเชียงคานยังขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลเพื่อปกป้องปัญหาที่เกิดจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมถึงประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยวและขาดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ชุมชนบ้านไม้เก่าโบราณของถนนคนเดินเชียงคาน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน โดยศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวของถนนคนเดินเชียงคาน ทั้งด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และธรรมชาติ ให้อยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม พร้อมตระหนักในคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น จึงไม่ได้จำกัดแค่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการได้ช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (Luksanasiri et al., 2014) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นการท่องเที่ยวแบบใหม่ ไม่ทำร้ายธรรมชาติและโลก โดย Forngolf (2022) ได้สนับสนุนแนวคิดของ Luksanasiri et al. (2014) ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือบางครั้งเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงแหล่งธรรมชาติ หรือแหล่งวัฒนธรรมอันมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศของสถานที่นั้น ๆ โดยที่ไม่ก่อให้เกิดการรบกวน หรือความเสียหายต่อธรรมชาติ หรือระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันยังเป็นการช่วยส่งเสริมวิถีชุมชน

โดยรอบให้มีคุณภาพชีวิต หรือคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดียิ่งขึ้น นับเป็นกระแสการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน โดยมีจุดเด่นตรงที่นอกจากจะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวลักษณะหนึ่งแล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือกลุ่มคนในท้องถิ่น ให้มีความมั่นคง และยั่งยืนมาก

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การที่ชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหา ร่วมใช้ความคิด ความสร้างสรรค์และความชำนาญ ช่วยรับผิดชอบช่วยเหลือกัน เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน ดำเนินกิจกรรม เกิดการพัฒนา อนุรักษ์ และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ (Phonsri, 2004; Suwan, 2006) โดย Komil (2010) ได้เสนอความหมายและหลักการสำคัญของนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญของชุมชนทั้งในส่วนบุคคลและกลุ่มคน มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางแผน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยจากข้อมูลสถิติจำนวนประชากรของอำเภอเชียงคานทั้งสิ้น 10,203 คน (Loei Provincial Statistical Office, 2023) ผู้วิจัยจึงใช้ประชากรกลุ่มนี้มาคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการแทนค่าในสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973) และกำหนดค่าคลาดเคลื่อนที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 404 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลกับประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในถนนคนเดินเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) ชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่ท่านอาศัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักของ Likert โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

มีส่วนร่วมของชุมชน	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คะแนนสำหรับการแปลผลค่าเฉลี่ยในการสรุปผล โดยการหาพิสัยของคะแนนเฉลี่ย (Srisa-ard & Nilkaen, 1992) มีวิธีการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น ช่วงระหว่างชั้นเท่ากับ 0.8 คะแนน แล้วนำมาจัดช่วงคะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์ความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยในช่วง	4.21 - 5.00 = มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยในช่วง	3.41 - 4.20 = มีระดับการมีส่วนร่วมมาก
คะแนนเฉลี่ยในช่วง	2.61 - 3.40 = มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยในช่วง	1.81 - 2.60 = มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย
คะแนนเฉลี่ยในช่วง	1.00 - 1.80 = มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลโดยการตรวจสอบทางด้านความเที่ยงตรง โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาดัชนีความสอดคล้องกับข้อคำถามวัตถุประสงค์ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากนั้น ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (reliability test) โดยทดลองเก็บข้อมูล (try out) จากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะเหมือนประชากรในการวิจัยจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha

coefficient) โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการยอมรับพิจารณาค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.8 ซึ่งค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามได้ค่าเท่ากับ 0.98 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 สํารวจข้อมูลต่าง ๆ เบื้องต้น โดยการลงพื้นที่จริง เพื่อให้ผู้วิจัยได้ทราบเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของถนนคนเดินเชียงคาน กิจกรรมและสิ่งที่น่าสนใจภายในถนนคนเดินเชียงคาน รูปแบบการเดินทางและเส้นทางการเข้าถึงถนนคนเดินเชียงคาน บุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับถนนคนเดินเชียงคาน ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเก็บข้อมูลเป็นต้น

4.3.2 ติดต่อและนัดหมายบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับถนนคนเดินเชียงคาน เพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่ในการเก็บข้อมูลและขอข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปแจกให้กับประชาชนทั่วไปในถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 404 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบสะดวก

4.3.4 เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 404 ตัวอย่าง จากประชาชน ที่อาศัยในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แล้วทำการประมวลผลด้วยโปรแกรมประมวลผลทางสถิติ จากนั้นจึงทำการแปลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 404 คน เป็นเพศชาย จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 51.7 เป็นเพศหญิงจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 ตามลำดับ

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 รองลงมา คือ อายุ 41 -50 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 อายุ 51 – 60 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 และอันดับสุดท้าย คือ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 ตามลำดับ

สถานภาพสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 รองลงมา คือ สถานภาพโสด มีจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 และสุดท้าย คือ สถานภาพหย่าร้าง/หม้าย มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมา คือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 ระดับประถมศึกษา จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 และอันดับสุดท้าย คือ การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 ตามลำดับ

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพ รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 พนักงานบริษัท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 พ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 รับจ้างทั่วไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7 และอันดับสุดท้าย อาชีพเกษตรกร จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 รองลงมา คือ รายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 รายได้ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 รายได้มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 และอันดับสุดท้าย คือ รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 ตามลำดับ

ระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามพักอาศัยในชุมชน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาพักอาศัย 21 – 30 ปี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ ระยะเวลา 10 – 20 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 ระยะเวลาต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 ระยะเวลาสูงกว่า 40 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 และอันดับสุดท้าย คือ ระยะเวลา 31 – 40 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ตามลำดับ

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับ = 3.48 (ระดับมาก) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.18 (ระดับมาก) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย = 3.47 (ระดับมาก) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย = 3.26 (ระดับปานกลาง) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ค่าเฉลี่ย = 3.04 (ระดับปานกลาง) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประชุมตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ค่าเฉลี่ย = 3.35 (ระดับปานกลาง)

รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การจัดกิจกรรม การให้ข้อมูล ข่าวสาร เป็นต้น ค่าเฉลี่ย = 3.25 (ระดับปานกลาง) และการมีส่วนร่วมในการนำเสนอวิธีการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ถนนคนเดินเชียงคานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย = 3.25 (ระดับปานกลาง) และอันดับสุดท้าย การมีส่วนร่วมในการมีโอกาสมือ ลมดีให้มีการจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมถนนคนเดินเชียงคาน ค่าเฉลี่ย = 3.18 (ระดับปานกลาง) และกิจกรรมถนนคนเดินเชียงคาน ค่าเฉลี่ย = 3.18 (ระดับปานกลาง) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินปฏิบัติ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมวันสำคัญ เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของถนนคนเดินเชียงคาน เป็นต้น มากที่สุด ค่าเฉลี่ย = 4.30 (ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด และความสวยงามเป็นระเบียบภายใน ถนนคนเดินเชียงคาน ค่าเฉลี่ย = 4.28 (ระดับมากที่สุด) และอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนปัจจัยเพื่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีขึ้นในถนนคนเดินเชียงคาน เช่น เงิน สิ่งของ แรงงาน เป็นต้น ค่าเฉลี่ย = 4.02 (ระดับมาก) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ พบว่า ชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในถนนคนเดินเชียงคาน มากที่สุด ค่าเฉลี่ย = 4.49 (ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ถนนคนเดินเชียงคานเป็นสถานที่ที่ทำให้ได้พักผ่อนหย่อนใจ ค่าเฉลี่ย = 4.34 (ระดับมากที่สุด) และอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการได้รายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในถนนคนเดินเชียงคาน ค่าเฉลี่ย = 2.77 (ระดับปานกลาง) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมด้านการประเมิน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงานของภาครัฐ เช่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ถนนคนเดินเชียงคาน มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย = 3.09 (ระดับปานกลาง) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดูแลการใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมโครงการ สถานที่ท่องเที่ยวของถนนคนเดินเชียงคาน มีค่าเฉลี่ย = 3.05 (ระดับปานกลาง) และอันดับสุดท้าย การมีส่วนร่วมติดตามดูแลผลประโยชน์ของถนนคนเดินเชียงคานที่ควรได้รับการดำเนินโครงการ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย = 3.00 (ระดับปานกลาง) ตามลำดับ

6. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน อำเภอ เชียงคาน จังหวัดเลย สรุปผลได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตถนนคนเดินเชียงคาน โดยมีค่าเฉลี่ย ภาพรวมอยู่ในระดับ = 3.48 (ระดับมาก) เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.18 (ระดับมาก) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย = 3.47 (ระดับมาก) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย = 3.26 (ระดับปาน

กลาง) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิน ค่าเฉลี่ย = 3.04 (ระดับปานกลาง) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukcharoen (2017) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ภาคเหนือ ชุมชนมีส่วนร่วมมากในกิจกรรมปฏิบัติและการได้รับผลประโยชน์ แต่การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wattanasin (2010) กล่าวว่า การประชุมและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินปฏิบัติ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมวันสำคัญเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของถนนคนเดินเชียงคาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wannaosote (2022) กล่าวว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ซึ่งอยู่ในระดับมาก

การมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ พบว่า ชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในถนนคนเดินเชียงคานมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wattanasin (2010) กล่าวว่า ชุมชนมีความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวของตน และการเข้ามาของนักท่องเที่ยวส่งผลให้เกิด “ความรู้สึกมีคุณค่า” และ “ภาพลักษณ์ที่ดี” ต่อชุมชนประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรักษาและส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมด้านการประเมิน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงานของภาครัฐ เช่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถนนคนเดินเชียงคานมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wannaosote (2022) กล่าวว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินแสดงให้เห็นว่าชุมชนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมอย่างรอบด้าน แต่ยังรวมถึงการสะท้อนความคิดเห็นและการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Khamkaew (2017) กล่าวว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การประชุมหารือกับภาครัฐ การเสนอแนวทางการดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยว และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chansawang (2017) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านผลประโยชน์และการปฏิบัติตามแผนอยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านการตัดสินใจและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

7. องค์ความรู้ใหม่

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติอย่างรอบด้าน โดยจากการศึกษาที่ถนนคนเดินเชียงคาน พบว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการ

ตัดสินใจ การปฏิบัติ การได้รับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติที่ชุมชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเข้มแข็ง แสดงให้เห็นถึงความพร้อมและศักยภาพของชุมชนในการเป็น “เจ้าของร่วม” ของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น และความพึงพอใจที่ได้รับจากการต้อนรับ นักท่องเที่ยว ยังเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน ตัดสินใจ และประเมินผล การดำเนินงานของ ภาครัฐ จะช่วยสร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีความยั่งยืนในระยะยาว

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

8.1.1 การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากที่สุด ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการ และตัดสินใจในประเด็นสำคัญที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรและวิถีชีวิตของท้องถิ่น

8.1.2 การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมวันสำคัญเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของถนนคนเดินเชียงคาน ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรให้ชุมชนมีบทบาทในการริเริ่ม ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นมีบทบาทในการริเริ่ม ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

8.1.3 การมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ พบว่า ชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในถนนคนเดินเชียงคานมากที่สุด

8.1.4 การมีส่วนร่วมด้านการประเมิน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงานของ ภาครัฐ เช่น ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถนนคนเดินเชียงคานมากที่สุด

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากจะพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับสากล ควรทำวิจัยเพิ่มเติมกับกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น นักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยวต่างจังหวัด และบริษัทนำเที่ยว เพื่อจะได้รับทราบมุมมองที่หลากหลาย จะได้สามารถนำไปพัฒนาให้ครบทุกด้าน

เอกสารอ้างอิง

- Chansawang, N. (2017). *Public participation in local development of the Nong Ya Lat Subdistrict Administrative Organization, Sisaket Province*. [Unpublished master's thesis]. (in Thai). Sisaket Rajabhat University.
- Fornolf. (2022, May 9). *11 healthy tourism places for a perfectly healthy lifestyle*. <https://www.charnveeresortkhaoyai.com/th/healthy-tourism-places/>
- Khamkaew, N. (2017). *Community participation in the development of ecotourism in Chiang Dao Subdistrict, Chiang Dao District, Chiang Mai Province*. (in Thai). [Unpublished master's thesis]. Chiang Mai University.
- Komil, I. (2010). *Ecotourism models: A case study of Ban Wang Nam Mok, Sri Chiang Mai District, Nong Khai Province*. Office of the National Culture Commission.
- Luksanasiri, K., Pantaneeya, S., & Jankao, S. (2014). Strategies for developing ecotourism in riverside communities: A case study of Ladchado Market, Phak Hai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Phranakhon Rajabhat research journal*, 9(2), 1-15. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/view/42082
- Meekaeo, N. (2012). *Chai Khong Road in Chiang Khan: The commodification of culture for tourism in Chiang Khan District, Loei Province*. (in Thai). [Unpublished master's thesis]. Khon Kaen University.
- Nititornmetha, P., Sengnet, P., Suwannakan, C., & Sirisatidkid, C. S. (2021). Development of charcoal briquette products from the leftover Krajoed scraps in the community: case study of Ban Sai Khanun Community, Krong Sub-district, Cha-Uat District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of knowledge exchange*, 2(2), 1-16. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jke/article/view/253163/170654>
- Pamorn, N., & Tantiwipawin, P. (2021). Management of community resources to allow tourists to experience the traditional way of life: A case study of local communities at Amphawa floating market Samut Songkhram province. *Journal of Rangsit graduate studies in Business and social sciences*, 7(2), 106-118. <https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/jdbs/article/view/2611/1874>
- Phonsri, S. (2004). *Community development theory and principles* (5th ed). (in Thai). Odean Store.

- Phramaha Thiwakorn Khattiyasiri. (2020). *The conservation tourism management of Mueang Kai Sub-District, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. (in Thai)*. [Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University]. e-thesis central library. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/2423>
- Srisa-ard, B., & Nilkaen, B. (1992). *Basic statistics for research. (in Thai)*. Suweeriyasarn.
- Sukcharoen, J. (2017). *Community participation in ecotourism in Northern Thailand. (in Thai)*. [Unpublished master's thesis]. Chiang Mai University.
- Suwan, M. (2006). *Environmental Management: Principles and Concepts. (in Thai)*. (n.p.)
- Wattanasin, U. (2010). *The impact of tourism on community lifestyle: A case study of Chiang Khan District, Loei Province. (in Thai)*. [Unpublished master's thesis]. Khon Kaen University.
- Wannaosote, W. (2022). *OTOP Nawatwithi community-based tourism management model for sustainable community development. (in Thai)*. [Doctoral dissertation, Silpakorn University] DSpace JSPUI. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3960>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis (3rded)*. New York: Harper and Row.

Travel Route Planning for Agricultural Learning Based Activities Case Study: Than Tham Organic Farm, Loei Province

Arisa Phomsopha¹, Jutharat Muhuana¹, Kamonlak Siripak¹,

Thanakanyaphud Thingkhot¹, Radasa Netsangsee^{1*}

Received: 26/11/2025, Revised: 23/6/2025, Accepted: 11/7/2025

Abstract

This research aims to study the development of effective activity-based learning pathways for agritourism that respond to tourists' needs, with the objective of designing activity-based learning pathways for agritourism at Than Tham Farm in Loei Province. The research methodology employed in this study was Participatory Action Research (PAR). The sample group was selected through purposive sampling, consisting of 40 tourists who had previously participated in activities and 1 farm operator. Data collection instruments included structured interview forms and pre- and post-activity improvement questionnaires. The trial period for the new pathway was 3 months.

The research findings revealed that the original activity planning had limitations in terms of activity appropriateness for target groups, unclear cost estimates, and inefficient time allocation. The results of the new pathway trial showed that tourists had greater ability to select activities that matched their interests, with an average duration of 5 hours and an average budget of 6,400 baht per group. The most popular activities included the "Khok Nong Na" system, Thai dessert making, and experiential learning activities based on the Sufficiency Economy Philosophy. However, the limitations of this study include the relatively small sample size and the study being conducted only at Than Tham Farm.

Keywords: Learning pathways, Activity-based learning, Agritourism, Participatory Action Research, Than Tham Farm

¹ Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University, 42000

* Corresponding author: email: radasa.net@lru.ac.th

การวางแผนเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา : ไร่ธารธรรม จังหวัดเลย

อริษา พรหมโสภา¹, จุฑารัตน์ หมู่หวนา¹, กมลลักษณ์ ศิริภักดิ์¹,

ธนกัญพัชร ทิ้งโคตร¹, รดาสา เนตรแสงสี^{1*}

วันรับบทความ: 26/11/2025, วันแก้ไขบทความ: 23/6/2025, วันตอบรับบทความ: 11/7/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไร่ธารธรรม จังหวัดเลย ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษานี้คือ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 40 คน และผู้ประกอบการไร่ 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามก่อนและหลังการปรับปรุงกิจกรรม ระยะเวลาการทดลองใช้เส้นทางใหม่เป็นเวลา 3 เดือน

ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนกิจกรรมเดิมมีข้อจำกัดในด้านความเหมาะสมของกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย การประมาณค่าใช้จ่ายที่ไม่ชัดเจน และการจัดสรรเวลาอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ผลการทดลองใช้เส้นทางใหม่แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวมีความสามารถในการเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจได้มากขึ้น ใช้เวลาเฉลี่ย 5 ชั่วโมง และใช้งบประมาณเฉลี่ย 6,400 บาทต่อกลุ่ม กิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ ระบบ “โคก หนอง นา” การทำขนมไทย และกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการศึกษานี้คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ค่อนข้างเล็กและการศึกษาเฉพาะในพื้นที่ไร่ธารธรรมเท่านั้น

คำสำคัญ: เส้นทางการเรียนรู้, ฐานกิจกรรมการเรียนรู้, ท่องเที่ยวเชิงเกษตร, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, ไร่ธารธรรม

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 42000

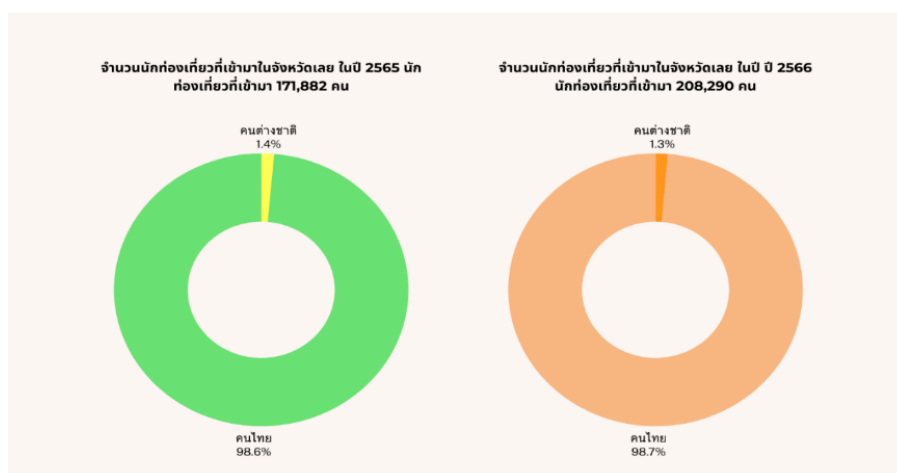
* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ติดต่ออีเมล radasa.net@lru.ac.th

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเลย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมไปด้วยความหลากหลายทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูเรือ ภูกระดึง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ผ้าโชน หมู่บ้านวัฒนธรรมไทดำ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์เมืองเลย อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ บ่อน้ำร้อนธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา ได้แก่ การปั่นจักรยาน เดินป่า และการเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ไร่ชาธรรมชาติ และสวนผลไม้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากผู้คนหันมาให้ความสำคัญกับสุขภาพและการเรียนรู้วิถีชีวิตแบบพอเพียง ดังนั้น จังหวัดเลย จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์ที่หลากหลาย ทั้งการพักผ่อนหย่อนใจ การเรียนรู้ และการสัมผัสธรรมชาติ ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเลยในปี 2565 จำนวน 171,882 คน และ ปี 2566 จำนวน 208,290 คน (Ministry of Tourism and Sports, 2023) ดัง Figure 1

Figure 1

Domestic tourist statistics in Loei province

Note. The information of domestic tourist statistics in Loei province. From “Domestic tourism statistics Q1-Q4 with classify by region and province” by Ministry of Tourism and Sports, <https://www.mots.go.th/news/category/796>

จากสถิติของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ระบุว่าจำนวนผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเลยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2565 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 171,882 คน และในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 208,290 คน แสดงให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่เน้นประสบการณ์ตรง (Experiential tourism) และการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น

ไร้อารธรรมเป็นศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีจุดเด่นด้านการผสมผสานธรรมชาติ ธรรมะ และเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การทำอาหาร การเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยหมัก และการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทั้งหมดอยู่ภายใต้บรรยากาศที่สงบ ร่มรื่น และเอื้อต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษา เกษตรกร หรือผู้สนใจทั่วไป

อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ประกอบการไร้อารธรรม พบว่านักท่องเที่ยวยังขาดข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในไร่ เช่น ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรม ค่าใช้จ่าย และลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย ทำให้การวางแผนการเดินทางทำได้ยาก เสียเวลา และอาจไม่ได้รับประสบการณ์ที่ดีที่สุด ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงการจัดกลุ่มกิจกรรมให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านช่วงวัย ความสนใจ งบประมาณ และระยะเวลา รวมถึงการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวและจัดทำแผนที่ภาพรวมของไร่ เพื่อให้สามารถวางแผนการเดินทางได้สะดวกและคุ้มค่ามากขึ้น

นอกจากนี้ ยังขาดการประยุกต์ใช้แนวคิดทางวิชาการ เช่น การจัดการตามพัฒนาการช่วงวัย ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning theory) และหลักการออกแบบการท่องเที่ยวเชิงปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้การจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับลักษณะของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม และยกระดับคุณภาพของการเรียนรู้ระหว่างการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแนวทางการวางแผนเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จึงมีความสำคัญยิ่งทั้งในด้านการยกระดับคุณภาพการให้บริการของแหล่งเรียนรู้เชิงเกษตร และในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย โดยสามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้กับศูนย์การเรียนรู้หรือฟาร์มท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อขยายผลในระดับพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแนวทางการวางแผนเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมกับช่วงวัย ความสนใจ เวลา และงบประมาณของนักท่องเที่ยว

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 การจัดกลุ่มกิจกรรม

การออกแบบเส้นทางกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรอยู่บนพื้นฐานของหลักการด้านพฤติกรรมผู้บริโภค การพัฒนาการตามช่วงวัย ทฤษฎีการเรียนรู้ และแนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดกลุ่มกิจกรรมและการกำหนดเส้นทางจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านอายุ ความสนใจ งบประมาณ เวลา และความปลอดภัย เพื่อให้กิจกรรมสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการ Developmentally Appropriate Practice (DAP) ซึ่งเป็นการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสามารถ พัฒนาการ และความสนใจของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ. ในด้านทฤษฎีการเรียนรู้ Kolb's Experiential Learning Theory (1984) อธิบายว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีโอกาส “มีประสบการณ์จริง → สังเกตและสะท้อนคิด → สรุปแนวคิด → ทดลองปฏิบัติ” ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เน้นการลงมือทำ เช่น การเพาะเมล็ดพันธุ์ การทำปุ๋ยหมัก หรือการทำอาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ. นอกจากนี้ แนวคิด Tourism route design (Leiper, 1990; Pearce & Lee, 2005) ระบุว่า การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวควรคำนึงถึงองค์ประกอบ ได้แก่ จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดที่ชัดเจน ความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่มีลำดับเหมาะสม และความยืดหยุ่นของเวลา

ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Boondach & Punyasiri (2018) ในการจัดกลุ่มกิจกรรมภายในไร่อารธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเหมาะสมกับอายุ เวลา งบประมาณของกลุ่มของนักท่องเที่ยว เช่น นักเรียน นักศึกษา เกษตรกร ซึ่งมีเวลาและงบประมาณที่ไม่เท่ากัน และความสนใจในกิจกรรมไม่เท่ากัน โดยแนวคิดดังกล่าวเน้นการจัดหมวดหมู่กิจกรรมตามปัจจัยสำคัญ ได้แก่

3.1.1 พัฒนาการตามช่วงวัย กิจกรรมถูกออกแบบให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของแต่ละช่วงอายุ เช่น

1) เด็กเล็ก (3-7ปี): กิจกรรมที่เหมาะสมคือกิจกรรมศิลปะและงานฝีมือ เช่น การระบายสี การทำงานประดิษฐ์

2) เด็กโต (8-12ปี): กิจกรรมที่เน้นความสนุกสนานและการเรียนรู้ เช่น การทำเครื่องประดับจากธรรมชาติ การเรียนรู้เกี่ยวกับพืชพรรณ

3) วัยรุ่น (13-17ปี): กิจกรรมที่มีความท้าทายและการผจญภัย เช่น การทำกิจกรรมเอ็กซ์ตรีม หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีเกษตร

4) ผู้ใหญ่ (18-59ปี): กิจกรรมที่เน้นการพักผ่อนและการเรียนรู้ เช่น การทำอาหารจากวัตถุดิบในไร่ การเรียนรู้การปลูกพืช

3.1.2 ความสนใจและความถนัด คำนึงถึงความสนใจ และความถนัดที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย

3.1.3 ความปลอดภัย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงอายุ

3.1.4 ความท้าทายที่เหมาะสม เป็นการออกแบบกิจกรรมให้มีความท้าทายพอเหมาะ ไม่ง่ายหรือยากเกินไปและเวลาเหมาะสมสำหรับแต่ละช่วงอายุ เช่น กิจกรรมระยะสั้น (1-2 ชั่วโมง) กิจกรรมระยะกลาง (3-4 ชั่วโมง) กิจกรรมระยะยาว (5 ชั่วโมงขึ้นไป)

3.1.5 การส่งเสริมทักษะที่จำเป็น มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่สำคัญสำหรับแต่ละช่วงวัย ได้แก่ 1) กลุ่มกิจกรรมสำหรับเด็ก เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก เช่น การระบายสี 2) กลุ่มกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น เป็น การทดลองเล่นเครื่องมือการเกษตรใหม่ๆ 3) กลุ่มกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นการเรียนรู้การทำอาหาร การเยี่ยมชมฟาร์ม และ 4) กลุ่มกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการเดินชมสวน การฟังบรรยาย

3.1.6 ความยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในช่วงอายุเดียวกัน

3.1.7 การเชื่อมโยงกับประสบการณ์และงบประมาณ โดยออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์และงบประมาณ ได้แก่ 1) งบประมาณน้อยกิจกรรมที่ไม่ต้องลงทุนสูง เช่น การเดินชมสวน การทำงานฝีมือ 2) งบประมาณกลาง เช่น การทำอาหาร การเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตร และ 3) งบประมาณสูง เช่น การเข้าร่วมคอนเสิร์ต การพักค้างคืนในไร่

3.1.8 การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย การจัดกลุ่มกิจกรรมตามความเหมาะสมของอายุช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้รับประโยชน์สูงสุดจากกิจกรรม และส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย

3.1.9 จัดทำแผนที่ภาพรวมภายในไร่อารธรรม ประกอบด้วย

- 1) แผนที่พื้นที่หลัก แสดงพื้นที่ของไร่พร้อมระบุจุดสำคัญ เช่น อาคารสัมมนา
- 2) แผนที่กิจกรรม ระบุการจัดกลุ่มกิจกรรม ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และเวลาเปิดและปิด
- 3) ข้อมูลการเดินทาง ทางเดินที่แนะนำสำหรับการไปยังกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เพื่อ

ประหยัดเวลา

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดข้างต้น โดยจัดกลุ่มกิจกรรมตามช่วงวัย ความสนใจ งบประมาณ และเวลา พร้อมจัดทำแผนที่ภาพรวมกิจกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนของนักท่องเที่ยว ซึ่งช่วยส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระยะยาว

ทั้งนี้ แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการ Developmentally Appropriate Practice (DAP) ซึ่งเป็นการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสามารถ พัฒนาการ และความสนใจของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านทฤษฎีการเรียนรู้ Kolb's Experiential Learning Theory (1984) อธิบายว่า การเรียนรู้จะ

เกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีโอกาส “มีประสบการณ์จริง → สังเกตและสะท้อนคิด → สรุปแนวคิด → ทดลองปฏิบัติ” ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เน้นการลงมือทำ เช่น การเพาะเมล็ดพันธุ์ การทำปุ๋ยหมัก หรือการทำอาหารจากวัตถุดิบธรรมชาติ

นอกจากนี้ แนวคิด tourism route design (Leiper, 1990; Pearce & Lee, 2005) ระบุว่า การวางแผนเส้นทางการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงองค์ประกอบ ได้แก่ จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดที่ชัดเจน ความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่มีลำดับเหมาะสม และความยืดหยุ่นของเวลา

การจัดกลุ่มกิจกรรมแบบ “modular” ที่ผู้เข้าร่วมสามารถเลือกตามความสนใจและทรัพยากรที่มีในกรณีศึกษาไร่อารธรรม ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวคิดข้างต้น โดยจัดกลุ่มกิจกรรมตามช่วงวัย ความสนใจงบประมาณ และเวลา พร้อมจัดทำแผนที่ภาพรวมกิจกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนของนักท่องเที่ยว ซึ่งช่วยส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระยะยาว

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Maraphot & Somboon (2023) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา และประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจากมุมมองของนักท่องเที่ยว เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินความเหมาะสมของเส้นทาง ผลการวิจัยพบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่สามารถพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวรายวันได้ โดยเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง กิจกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตการเกษตร และผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร “สิ่งดีดีที่พนมสารคาม” ประกอบด้วยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านเมलोंฟาร์ม ไร่หม่อนมงคล และเบนซ์ไฮโดรโปนิคส์ พร้อมด้วยอาหารท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงอย่างขนมกุยช่าย ก้วยเตี่ยวปากหม้อ และผลผลิตทางการเกษตรคุณภาพ เช่น ผักปลอดสารพิษ เห็ด หม่อน และเมล่อน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยพัฒนาสถานที่ เส้นทางเดินทาง หาจุดเด่นของแต่ละสถานที่ และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ การประเมินความเหมาะสมของเส้นทางพบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้รับคะแนนสูงสุด รองลงมาคือพาหนะที่ใช้ในการเดินทางและไร่หม่อนมงคล ขณะที่ปัจจัยที่ต้องปรับปรุงคือความสะอาดและความเพียงพอของห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเส้นทางนี้สามารถส่งเสริมการบริโภคสินค้าทางการเกษตรและอาหารท้องถิ่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการทางการเกษตร

Maraphot & Somboon (2016) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อนงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ตำบลคลองเขื่อนโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบ

สัมภาษณ์ และแบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาผลการวิจัยพบว่าตำบลคลองเขื่อนมีทรัพยากรการท่องเที่ยว สินค้าเกษตร และวัฒนธรรมที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวสนใจศึกษาโครงการพระราชดำริชมความสวยงามของธรรมชาติและบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเรียนรู้การทำสวนผลไม้และการทำการเกษตรแบบผสมผสาน การเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการเกษตร ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ตำบลคลองเขื่อนพบว่าที่พักแรมมีความเหมาะสมมากที่สุดรองลงมาคือ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าของสถานที่และความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้สวนเกษตรตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือความชัดเจนของป้ายบอกทิศทาง

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาทำกิจกรรมฐานการเรียนรู้ที่ไร่ธารธรรม จำนวน 40 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 1 คน คือ ผู้ประกอบการไร่ธารธรรม

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล มี 2 แบบ ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการไร่ธารธรรมจำนวน 1 ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อจำกัดของการวางแผนเส้นทางเดิม รวมถึงความเหมาะสมของกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย การประมาณค่าใช้จ่าย และการจัดสรรเวลา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ไข

2) แบบสอบถามก่อนและหลังการปรับปรุง ใช้กับนักท่องเที่ยวจำนวน 40 คนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมแบบสอบถามก่อนการปรับปรุง โดยประเมินความเข้าใจและความพึงพอใจต่อเส้นทางและกิจกรรมเดิม ส่วนแบบสอบถามหลังการปรับปรุง โดยประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังจากการนำเส้นทางที่ออกแบบใหม่ไปใช้ ความพึงพอใจ ความเข้าใจในผังฟาร์มและกิจกรรม และประสิทธิภาพในการวางแผนการเดินทาง

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อทำการบันทึกข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาสรุปตามความเป็นจริง และนำผลการวิเคราะห์ไปปรับปรุงกระบวนการวางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนปรับปรุงและหลังการปรับปรุง เพื่อประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มต้นด้วยการนำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการมาสรุปตามความเป็นจริง จากนั้นใช้เครื่องมือแผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) ในการวิเคราะห์ปัญหาหลักที่

เกี่ยวข้องกับการวางแผนเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร แผนผังก้างปลาช่วยในการระบุสาเหตุของปัญหาใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ การวางแผนเส้นทาง งบประมาณและเวลา

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการวางแผนเส้นทางฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่ามีปัญหาหลักใน 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผนเส้นทาง งบประมาณ และเวลา โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1) ด้านการวางแผนเส้นทาง

ก่อนการปรับปรุง การวางแผนกิจกรรมเดิมมีข้อจำกัดด้านความเหมาะสมของกิจกรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทำให้กิจกรรมที่นำเสนออาจไม่ตอบสนองความสนใจ ความสามารถ หรือพัฒนาการตามช่วงวัยของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

หลังการปรับปรุง ได้มีการพัฒนาเส้นทางใหม่โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความสามารถในการเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจของตนเองได้มากขึ้น กิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูง เช่น "โคก หนอง นา" การทำขนมไทย และการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แสดงให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่นช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้และความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2) ด้านงบประมาณ

ก่อนการปรับปรุง การประมาณการค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถวางแผนงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพและอาจส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม

หลังการปรับปรุง ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการระบุค่าใช้จ่ายของแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน ทำให้การวางแผนงบประมาณของนักท่องเที่ยวเป็นไปได้ง่ายและสะดวก จากการทดลองพบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 6,400 บาทต่อกลุ่ม ซึ่งสะท้อนถึงการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนและสามารถคาดการณ์ได้

3) ด้านเวลา

ก่อนการปรับปรุง การจัดสรรเวลาสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้บางกิจกรรมอาจใช้เวลาเกินไปหรือไม่เพียงพอ ส่งผลให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวไม่ราบรื่นและรู้สึกไม่คุ้มค่า

หลังการปรับปรุง การนำเส้นทางใหม่มาใช้ได้ปรับปรุงการจัดสรรเวลาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด กิจกรรมต่าง ๆ มีระยะเวลาที่เหมาะสมและยืดหยุ่น นักท่องเที่ยวใช้เวลาโดยเฉลี่ย 5 ชั่วโมงในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งบ่งชี้ว่าการจัดสรรเวลามีความสมดุลและตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดี ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบถ้วนโดยไม่เร่งรีบหรือเสียเวลามากเกินไป

เพื่อให้การวางแผนเส้นทางฐานการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายในไร่อารธรรม จังหวัดเลยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงออกแบบแผนที่ภายในไร่อารธรรมเพื่อประกอบสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยว ดัง Figure 2

Figure 2

Map of Than Tham Organic Farm

6. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการวางแผนเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในพื้นที่ไร่อารธรรม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือแผนผังก้างปลา พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในการวางแผนเส้นทางฐานกิจกรรมการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่าการวางแผนกิจกรรมเดิมมีข้อจำกัดที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนเส้นทาง ด้านงบประมาณ และด้านเวลา

1) ด้านการวางแผนเส้นทาง

ก่อนการปรับปรุง การวางแผนกิจกรรมเดิมมีข้อจำกัดเรื่องความเหมาะสมของกิจกรรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทำให้กิจกรรมที่นำเสนออาจไม่ตอบสนองความสนใจ ความสามารถ หรือพัฒนาการตามช่วงวัยของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ หลังการปรับปรุง มีการพัฒนาเส้นทางใหม่โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจของตนเองได้มากขึ้น กิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูง ได้แก่ ระบบ “โคก หนอง นา” การทำขนมไทย และ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่นช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้และความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ในการนี้ ผู้วิจัยได้

ออกแบบแผนที่ภายในไร่ธารธรรมเพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจและวางแผนการเดินทางได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการปรับปรุงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chamkrom & Nimnoi (2021) ได้ศึกษาเรื่อง แผนที่ความจริงเสริมร้านค้าในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เขตพื้นที่ขามเรียง พบว่า แผนที่สามารถช่วยนำเสนอที่ตั้งและข้อมูลเกี่ยวกับร้านค้าได้อย่างชัดเจน โดยแผนที่ความจริงเสริมร้านค้าในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เขตพื้นที่ขามเรียงสามารถนำเสนอที่ตั้งร้านค้าและให้ข้อมูลเกี่ยวกับร้านค้า ประกอบด้วย ประเภทของร้านค้า ชื่อร้าน ลักษณะของสินค้าหรือบริการ เวลาในการเปิดให้บริการ สถานที่และเส้นทางการเดินทาง ข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบตัวอักษร กราฟิกและรูปภาพ

2) ด้านงบประมาณ

ก่อนการปรับปรุง การประมาณการค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถวางแผนงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพและอาจส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม หลังการปรับปรุง ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการระบุค่าใช้จ่ายของแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน ทำให้การวางแผนงบประมาณของนักท่องเที่ยวเป็นไปได้ง่ายและสะดวก จากการทดลองพบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 6,400 บาทต่อกลุ่ม ซึ่งสะท้อนถึงการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนและสามารถคาดการณ์ได้

3) ด้านเวลา

ก่อนการปรับปรุง การจัดสรรเวลาสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้บางกิจกรรมอาจใช้เวลาเกินไปหรือไม่เพียงพอ ส่งผลให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวไม่ราบรื่นและรู้สึกไม่คุ้มค่า หลังการปรับปรุง การนำเส้นทางใหม่มาใช้ได้ปรับปรุงการจัดสรรเวลาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด กิจกรรมต่าง ๆ มีระยะเวลาที่เหมาะสมและยืดหยุ่น นักท่องเที่ยวใช้เวลาโดยเฉลี่ย 5 ชั่วโมง ในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดสรรเวลามีความเหมาะสมและตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดี ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบถ้วนโดยไม่ต้องเร่งรีบหรือเสียเวลามากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Piamkum & Chubchuwong (2022) ที่พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่ทำ

จากการศึกษาการวางแผนเส้นทางฐานการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา: ไร่ธารธรรม จังหวัดเลย หลังจากการปรับปรุงการเลือกกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกช่วงอายุและกิจกรรมที่สนใจได้ กิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมทำไม้ถึงเลือกอาชีพเกษตรกร กิจกรรมโคกหนองนา กิจกรรมป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและวิถีชีวิต นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พึงพอใจกับระยะเวลา 5 ชั่วโมง และงบประมาณ 6,400 บาท สำหรับกิจกรรมที่เลือก นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่และภาพรวมของสถานที่จัดกิจกรรมมากขึ้น นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเองได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับ Tipmongkol et al. (2023) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวในมหาวิทยาลัย สนับสนุนสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่ามหาวิทยาลัยมีศักยภาพในการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เหมาะกับทุกเพศและวัย โดยมี 14

กิจกรรมที่สามารถสังเคราะห์เป็น 3 รูปแบบการท่องเที่ยว ได้แก่ การพักผ่อนในมหาวิทยาลัย การเรียนรู้เชิงเกษตร และการเรียนรู้ทักษะอาชีพมีการนำเสนอในรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยว 2 แบบ คือ ค้างคืน 1 คืน 2 วัน และเต็มวัน 1 วัน

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสาเหตุและแนวทางการพัฒนาการวางแผนเส้นทางฐานการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบปัญหา 3 ด้านหลัก ได้แก่ การวางแผนเส้นทาง งบประมาณ และเวลาโดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้

7.1 การวางแผนเส้นทาง ควรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรับปรุงขั้นตอนการทำงาน โดยจัดกลุ่มกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยว พร้อมออกแบบเส้นทางและจัดทำแผนที่ภายในพื้นที่

7.2 งบประมาณ ควรจัดกลุ่มกิจกรรมตามช่วงอายุของนักท่องเที่ยว และเตรียมกลุ่มกิจกรรมพร้อมราคาที่ชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยววางแผนงบประมาณล่วงหน้า

7.3 เวลา ควรจัดกลุ่มกิจกรรมตามเวลาที่นักท่องเที่ยวต้องการ และระบุระยะเวลาแต่ละกลุ่มกิจกรรมอย่างชัดเจน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

8.1.1 การประยุกต์ใช้เส้นทางที่ออกแบบ ผู้ประกอบการควรนำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับการออกแบบใหม่ไปปรับใช้จริงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกลุ่มกิจกรรมตามช่วงอายุ ความสนใจ และงบประมาณ เพื่อให้แน่ใจว่านักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ตรงตามความต้องการสูงสุด

8.1.2 การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และแผนที่ ผู้ประกอบการควรมีการจัดทำแผนที่ของฟาร์มและรายละเอียดกิจกรรมที่ชัดเจนในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย เช่น แผ่นพับดิจิทัล หรือ QR Code ที่นำไปสู่ข้อมูลบนเว็บไซต์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาข้อมูลล่วงหน้าและวางแผนการเยี่ยมชมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดด้านการวางแผนและเพิ่มความเข้าใจในกิจกรรมต่าง ๆ

8.1.3 การฝึกอบรมบุคลากร ผู้ประกอบการควรมีการฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำเที่ยว และจัดกิจกรรมให้มีความเข้าใจในเส้นทางและกิจกรรมใหม่ รวมถึงสามารถให้ข้อมูลและบริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและเป็นมิตร เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว

8.1.4 การเก็บข้อมูลเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการควรพิจารณาจัดทำระบบการเก็บรวบรวมข้อเสนอแนะและความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ (เช่น แบบสอบถามออนไลน์สั้นๆ หรือกล่องรับฟังความคิดเห็น) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับปรุงเส้นทางและกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ โดยทำการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น คุณภาพของอาหารและที่พัก การมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของฟาร์มและชุมชน หรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและสิ่งอำนวยความสะดวก

8.2.2 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม การวิจัยในอนาคตสามารถประเมินผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามเส้นทางที่ออกแบบใหม่ เช่น การสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น การสร้างงาน หรือการส่งเสริมความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืนแก่สาธารณะ

8.2.3 การศึกษาผลกระทบด้านความยั่งยืน ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบด้านความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ออกแบบใหม่ ทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อทรัพยากรและวิถีชีวิตของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- Chamkrom, S. & Nimnoi, S. (2021). *AR map for retail store in Mahasarakham University, Kham Riang campus*. Journal of human and societies, Sisaket Rajabhat University, 5(1), 15-31. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhuso/article/download/1095/762>
- Leiper, N. (1990). *Tourism systems: an interdisciplinary perspective*. Massey University.
- Maraphot, K., & Somboon, T. (2016). The development of agro-tourism learning route: A case study of Tumbon Khlongkhuean, Chachoengsao Province. (In Thai). Journal of Thai Hospitality and Tourism, 11(2), 23–36. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tourismtaat/article/view/72476>
- Maraphot, K., & Somboon, T. (2023). *Development of agricultural tourism routes to promote tourism in Phanom Sarakham District, Chachoengsao Province*. (In Thai). Interdisciplinary Journal of Social Sciences and Communication, 6(4), 210–223. <https://doi.org/10.14456/issc.2023.74>
- Ministry of Tourism and Sports. (2023). *Loei tourism statistics*. (In Thai). <https://www.mots.go.th/news/category/411>
- Pearce, P. L., & Lee, U. I. (2005). *Developing the travel career approach to tourist motivation*. Journal of travel research, 43, 226-237. <https://doi.org/10.1177/00472875042720>

- Piamkum, K. & Chubchuwong, M. (2022). *An analysis of creative tourism activities affecting the satisfaction and loyalty of Thai tourists: A case study of Ban Laem sub-district community, Suphan Buri*. APHEIT journal, 28(7), 77-90. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/apheit-ss/article/download/258777/175364/987435>
- Tipmongkol, P., Kaewshai, L., Kanjanawat, R., Tiwaratreewit, T., & Sampatpong, W. (2023). *The activities model and tourism routes development in university supporting a lifelong learning society*. Management Sciences Valaya Alongkorn Review, 4(1), 90-111. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/MSVAR/article/view/265792>

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย